Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
पालि भाषेची ओळख (230121101)

वार, दिनांक : गुरूवार, १५-०५-२०२५ — कमाल गुण: ६०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **१२**

१) 'भगवा' या पालि शब्दाचा अर्थ ––– होतो.
अ) रंग — ब) तृष्णामुक्त
क) त्याग — ड) ईश्वर

२) मानवाच्या सर्वांगीण विकासाचे स्त्रोत म्हणून कोणत्या भाषेकडे पाहिले जाते?
अ) अवन्ति — ब) पैशाची
क) पालि — ड) शौरसेनी

३) पालि भाषेतील नवांग सत्थुसासन किती अंगांनी युक्त भगवान बुध्दांची शिकवण आहे?
अ) ८ — ब) ९
क) १० — ड) ३७

४) ––– पटिपत्ति आणि पटिवेदन हे पालि भाषेचे वैशिष्टये आहेत.
अ) पालि — ब) पटिपदा
क) परियत्ति — ड) पारमिता

५) बुध्दकाळात मागधी (पालिभाषा) ही ––– ची भाषा होती.
अ) सामान्यजनांची — ब) राजांची
क) पुरूषांची — ड) फक्त वरिष्ठांची

६) ––– साहित्यातून पालि भाषेचे महत्त्व समजून येते.
अ) मराठी — ब) हिंदी
क) त्रिपिटक — ड) शौरसेनी

७) पं. विद्युशेखर भट्टाचार्य यांच्या मतानुसार पालिचा अर्थ ––– आहे.
अ) चरण — ब) पंक्ति
क) ओळ — ड) पद

८) ——— वरून भाषेची आवड, निवड, विशेष गुण कळून येते.
अ) भाषेच्या वैशिष्टयावरून   ब) भाषेच्या प्रसिध्दीवरून
क) भाषेच्या व्याप्तीकरून   ड) भाषेच्या वापरावरून

९) पालि भाषेत ——— ला वाव नाही.
अ) संशोधनाला   ब) सत्याला
क) अंधश्रध्दा कल्पनाविलासाला   ड) व्याकरणाला

१0) भाषेचा अभ्यास कोणत्या शास्त्राच्या आधारे केला जातो.
अ) प्राचीन   ब) व्युत्पत्ती
क) विज्ञान   ड) आधुनिक

११) भाषा म्हणजे ———.
अ) बोलणे   ब) लिखाण करणे
क) भाषण करणे   ड) विचार व्यक्त कारण्याचे माध्यम

१२) अशोकाच्या भाब्रु शिलालेखात ——— शब्दाचा प्रयोग आढळून येतो.
अ) पालि   ब) मागधी
क) पलियाय   ड) बुध्दवचन

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **१२**

१) पालि भाषेचा विकास
२) ऱ्हिस डेव्हिडस् यांचे पालि भाषे विषयीचे मत
३) पालि भाषा अभ्यासाची अंगे
४) शिक्षण प्रक्रियेत पालि भाषेचे महत्त्व.
५) पालि शब्दाची उत्पत्ती
६) पालि भाषा व संस्कृत भाषा सहसंबंध

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **१२**

१) पालि भाषा व मागधी भाषा यातील साम्य या विषयी माहिती लिहा.
२) पालि भाषा शिकण्याचे फायदे सविस्तर लिहा.
३) पालि भाषा बौध्दिक व नैतिक विकासाचे स्त्रोत यावर सविस्तर माहिती लिहा.
४) पालि भाषेच्या मूळ प्रदेशाविषयी दोन तज्ञांचे मत सविस्तर लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) **१२**

१) पालि भाषेचा इतर भाषेवर प्रभाव याविषयी माहिती लिहा.
२) पालि भाषेच्या अस्तित्वाविषयी विविध भाषा तज्ञांची मते स्पष्ट करा.

प्र.५ मध्यकालीन भारतीय आर्यभाषा युगात जनभाषेच्या विकासाचे स्तर किती व कोणते या विषयी माहिती लिहा. **१२**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
पाली व्याकरण – 1 (230121102)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५ कमाल गुण : ६०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **१२**

१) पालि भाषेत अनुस्वारास काय म्हणतात?
अ) अनुनासिक ब) निग्गहित
क) अग्गहित ड) अंतहित

२) पालि भाषेत किती संधि आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

३) पालि भाषेत व्यंजन संख्या ––– आहेत.
अ) ३० ब) ३१
क) ३३ ड) ३४

४) अहं गच्छिस्सामि। या वाक्यात कोणता काळ दर्शवितो?
अ) भविष्यकाळ ब) भूतकाळ
क) वर्तमानकाळ ड) पूर्णभूतकाळ

५) विभक्ति प्रत्यय ––– आहेत.
अ) चार ब) पाच
क) सहा ड) सात

६) मोग्गलान व्याकरणानुसार पालि भाषेत एकूण वर्ण संख्या (वण्णमाला) किती आहे?
अ) ४१ ब) ४२
क) ४३ ड) ४४

७) पालित विसर्ग नसल्यामुळे कोणती संधि होत नाही?
   अ) स्वर   ब) व्यंजन
   क) विसर्ग   ड) निग्गहित

८) तदमिनादिनी हा कोणत्या संधीचा नियम आहे?
   अ) स्वर   ब) व्यंजन
   क) विसर्ग   ड) निग्गहित

९) पालि भाषेत एकूण उपसर्ग किती आहेत?
   अ) १०   ब) १२
   क) १५   ड) २०

१०) पालित वर्तमानकाळास ——— असे म्हणतात.
   अ) अनागामी   ब) अतित
   क) पच्चुपन्न   ड) आकालीको

११) पालि भाषेत एकूण ——— प्रकारचे अव्यय आहेत.
   अ) तीन   ब) चार
   क) पाच   ड) सहा

१२) 'नरो गच्छति' ही कोणती विभक्ती आहे?
   अ) पठमा   ब) दुतिया
   क) ततिया   ड) चतुत्थि

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **१२**

१) स्वर परिवर्तन
२) व्यंजन परिवर्तन
३) पालि व्याकरण भेद
४) हेत्वर्थक अव्यय
५) पालि वचन
६) लिंग भेद

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) **१२**

१) रत्ति शब्दाचे लिंग सांगून विभक्ती प्रत्ययाने चालवून दाखवा.
२) भविष्यकाळाचे प्रत्यय सांगून 'नम' शब्द चालवून दाखवा.
३) 'मुनि' शब्द विभक्ती प्रत्ययाने चालवून दाखवा.
४) द्वितीया विभक्ती प्रकार उदाहरणसह सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२

१) व्यंजन संधिचे नियम सांगून प्रत्येकी एक उदाहरण द्या.

किंवा

२) रूढी अव्ययाचे प्रकार सांगून उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

प्र.५ विभक्ति म्हणजे काय सांगून विभक्तिच्या प्रकारावर सविस्तर लिहा. १२

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester I) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
पाली व्याकरण – 1 (230121102)

Day & Date: Saturday, 17-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) What is Anuswaras called in Pali language?
a) Nasal b) Niggahit
c) Aggahit d) Antahit

2) How many Sandhi in Pāli language?
a) Two b) Three
c) Four d) Five

3) Consonant number in Pali language is _____.
a) 30 b) 31
c) 33 d) 34

4) What tense does “AhamGachhissami I” represent in this sentence?
a) Future tense b) Past tense
c) Present tense d) Perfect tense

5) Inflectional suffixes are _____.
a) Four b) Five
c) Six d) Seven

6) What is the total number of characters (Vannamala) in Pali language according to Mogglan Grammar?
a) 41 b) 42
c) 43 d) 44

7) Which sandhi does not take place due to lack of visarga in pali?
a) Vowel b) Consonant
c) Visarga d) Niggahit

8) Tadminadini the law of which Pāli sandhi?
a) Vowel b) Consonant
c) Visarga d) Niggahit

9) How many total prefixes are there in Pali language?
a) 10 b) 12
c) 15 d) 20

10) Present tense is called _____ in pali.
a) anāgāmī b) atitakāla
c) paccupaṇṇākāla d) akālikō

11) In Pali language there are total _____ types of infinitives.
a) Three b) Four
c) Five d) Six

12) Which case is 'naro gachchati I'?
a) Pathma b) Dutiya
c) Tatiya d) Chatutthi

Q.2 Write short answers. (Any Four) **12**
1) Vowel changes
2) Consonant changes
3) Pali grammar distinction
4) Infinitive of purpose
5) Pali Vacana
6) Linga Bheda

Q.3 Write short notes. (Any Two) **12**
1) State the gender of the word ratti and show it with the inflectional suffix.
2) Illustrate the word 'nam' by saying the suffix of the future tense.
3) Illustrate the word 'Muni' with inflectional suffix.
4) State the second type of case with examples.

Q.4 Broad Question. (Any One) **12**
a) State the rules of Consonant sandhi and give one example of each.

OR

b) Explain the types of rudhi avaya with examples.

Q.5 Write in detail about the types of inflectional suffixes in Pali by stating what is inflectional suffixes? **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
पाली साहित्याचा इतिहास (230121103)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५ कमाल गुण: ६०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. १२

१) विनयपिटकाचे संघायेन ––– धम्म परिषदेमध्ये करण्यात आले.
अ) पहिल्या ब) चौथ्या
क) दुसऱ्या ड) तिसऱ्या

२) अन्तो जटा बहि जटा जटाय ––– पजा।
अ) कटित ब) जटिता
क) तटिता ड) सटिता

३) पालि भाषेत विद्यार्थ्याला काय म्हणतात.
अ) मानवक ब) दारक
क) उपासक ड) शिष्य

४) विशुध्दीमग्गामध्ये पहिल्या परिच्छेदात ––– विवेचन आहे.
अ) प्रज्ञा ब) शील
क) समाधी ड) निर्वाण

५) पहिल्या धम्मपरिषदेचा आयोजक ––– राजा होता.
अ) राजा बिंबिसार ब) राजा अजातशत्रु
क) राजा मिलिंद ड) राजा कालाशोक

६) बुध्दघोषांचा पराभव कोणत्या स्थवीराने केला?
अ) भन्ते आनंद ब) भन्ते उपाली
क) भन्ते रेवत ड) भन्ते रोहन

७) महावंसाची निर्मिती ––– ग्रंथावर आधारित आहे.
अ) धातूवंस ब) महाबोधी वंस
क) धूप वंस ड) दिपवंस

८) प्रो. रिस डेव्हिडसन यांनी पालिभाषा ——— प्रदेशाची आहे असे मत मांडले आहे.
अ) मगध ब) बिहार
क) कोशल ड) यापैकी नाही

९) दीघनिकाय यावर कोणती अट्ठकथा बुध्दघोषांनी लिहिली आहे?
अ) अट्ठसालिनी ब) सुमंगल–विलासिनी
क) मनोरथ पुरणी ड) ज्ञानोदय

१०) तिसऱ्या धम्मसंगीतीच्या वेळी बौध्द धम्मात किती संप्रदाय निर्माण झाले होते?
अ) १२ ब) १६
क) १८ ड) २०

११) कोणत्या भिक्खुनी अपशब्दाचा उपयोग केल्यामुळे पहिली धम्मपरिषद घेण्यात आली?
अ) भन्ते मेघंकर ब) भन्ते रेवत
क) भन्ते उपाली ड) भन्ते सुभद्र

१२) त्रिपिटकाचे संघायेन इ.स.पूर्वी कोणत्या वर्षी करण्यात आले?
अ) इ.स.पूर्वी ४४० ब) इ.स.पूर्वी ४६०
क) इ.स.पूर्वी ४८० ड) इ.स.पूर्वी ४८६

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) १२
१) बुध्दघोष
२) महाबोधी वंस
३) मिलिंद प्रश्न
४) दुसरी धम्मसंगिती
५) पेटो को उपदेश
६) धम्मपाल

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
१) पालीभाषेच्या भूप्रदेशविषयक वेगवेगळया विद्वानांची मते सविस्तर लिहा.
२) सम्राट अशोकाच्या शिलालेखांचे सविस्तर वर्णन करा.
३) दीपवंस या ग्रंथाविषयी माहिती लिहा.
४) पालिभाषा व तिचे उगमस्थान या विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२

१) धम्मपाल यांच्या अट्ठकथाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

२) पालि भाषेच्या विकासांच्या अवस्थाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.५ तिपिटीक साहित्य म्हणजे काय? हे सांगून तिपिटक साहित्याचे सविस्तर वर्णन करा. १२

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च / एप्रिल – २०२५
पाली भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती (230121105)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५ कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) सध्याच्या माहिती व तंत्रज्ञान युगात ––– हे संशोधनासाठी दुय्यम साहित्याचा एक प्रमुख स्त्रोत आहे.
अ) ग्रंथालय ब) संगणक
क) मोबाईल ड) अभासी ग्रंथ

२) य. रा. दाते यांच्या मते संशोधन म्हणजे काय?
अ) वैज्ञानिक संशोधन ब) नवीन शोध घेणे
क) पुन्हा शोध घेणे ड) माहिती गोळा करणे

३) निरीक्षणाचे एकूण किती प्रकार आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

४) संशोधनाची मौलिकता ––– अवलंबून असते.
अ) तथ्यांवर ब) अभ्यासावर
क) विषयावर ड) संशोधकांवर

५) ––– लेखनाशिवाय संशोधन पूर्ण झाले असे म्हणता येणार नाही.
अ) स्वलेखन ब) टंकलेखन
क) अहवाल ड) शुद्धलेखन

६) संशोधन लेखनात कोणते लेखन अटळ असते?
अ) पुनर्लेखन ब) स्वलेखन
क) टंकलेखन ड) कच्चे लेखन

७) संशोधन म्हणजे –––.
अ) नवीन शोध घेणे ब) पुन्हा शोध घेणे
क) माहिती गोळा करणे ड) वैज्ञानिक संशोधन

८) 'गवेसना' या पालि शब्दाचा अर्थ काय होतो?
अ) सापडणे | ब) गाणे
क) संशोधन | ड) गीत गाणे

९) 'चिकित्सक अभ्यासात ––– ची चिकित्सा अपेक्षित आहे.
अ) विषयाची | ब) सारांश
क) सर्वांगीण | ड) वैज्ञानिक

१०) संशोधन हे मूलतः किती प्रकारचे असते?
अ) दोन | ब) तीन
क) चार | ड) पाच

११) सुत्तनिपात्त हा ग्रंथ पालि साहित्य संशोधनाच्या दृष्टीने ––– प्रकारच्या संशोधनात अधिक महत्त्वाचा ठरतो.
अ) प्रयोगात्मक | ब) सर्वेक्षणात्मक
क) ऐतिहासिक | ड) वर्णनात्मक

१२) संशोधनाची संकल्पनात्मक रचना तयार करण्याला ––– म्हणतात.
अ) निष्कर्ष | ब) आराखडा
क) सार संग्रह | ड) कोष्टक

प्र.२ खालील पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १२

१) अनियंत्रित निरीक्षण कशाला म्हणतात?
२) वर्णनात्मक संशोधन आराखडा उपयुक्त होण्यासाठी कोणत्या गोष्टी आवश्यक आहेत?
३) आदर्श संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये लिहा.
४) आशय विश्लेषणाची वैशिष्ट्ये लिहा.
५) ऐतिहासिक संशोधन पद्धतीतील मर्यादा त्यामागची कारणे लिहा.
६) उपयोजित संशोधन म्हणजे काय?

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १२

१) आशय विश्लेषणाच्या पायऱ्या या विषयी माहिती लिहा.
२) संशोधानात वस्तुनिष्ठता कोणत्या कारणासाठी महत्त्वाची हे सांगून त्याच्या प्राप्तीमधील अडथळे व प्राप्त करण्याची साधने लिहा.
३) संशोधनातील महत्त्वाचे टप्पे किती व कोणते याविषयी सविस्तर लिहा.
४) ऐतिहासिक तथ्यांची उगमस्थाने कोणती? या संशोधन पद्धतीत येणाऱ्या मर्यादा व त्यामागील कारणे लिहा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १२

१) माहिती संकलनामध्ये प्रश्नावलीचे महत्त्व सांगून त्याचे प्रकार व गुणदोष याविषयी माहिती लिहा.

किंवा

२) तथ्य विश्लेषण व निर्वचन प्रक्रियेच्या पायऱ्या या विषयी माहिती लिहा.

प्र.५ आदर्श संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये व महत्त्व या विषयी माहिती लिहा. १२

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – I) (New) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
पलि संस्कार पाठ – अभ्यास (230121106)

वार, दिनांक : सोमवार, २६-०५-२०२५ कमाल गुण : ६०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) 'भवतु' म्हणजे काय?
अ) आशीर्वाद ब) मंगलहो
क) होवो ड) तुझे

२) 'तस्स' यापालि शब्दाचा अर्थ काय होतो?
अ) तसा ब) त्या
क) तो ड) त्याचा

३) 'याचामि' या पालि शब्दाचा अर्थ काय होतो?
अ) शरण जातो ब) याचना करतो
क) अनुसरण ड) आचरण

४) संस्काराला पालिमध्ये कोणता शब्द आहे?
अ) संस्कार ब) संकारा
क) संक्खारा ड) संसार

५) धम्मानुसति मध्ये बुध्दगुणकिती आहेत?
अ) सहा ब) सात
क) आठ ड) नऊ

६) पुप्फ म्हणजे काय?
अ) पुफाट ब) धूळ
क) पोकळ ड) फूल

७) 'ञाणो' या पालि शब्दाचा अर्थ काय आहे?
अ) ज्ञानी ब) बाण
क) याने ड) यान

८) अट्ठशील उपोसथ पालन करणाऱ्यास काय म्हटले जाते?

अ) बौध्द ब) उपासक

क) भिक्खू ड) धार्मिक

९) 'संकप्पो' या पालि शब्दाचा अर्थ काय आहे?

अ) संकल्प ब) शंका

क) संकल्पना ड) यापैकी नाही

१०) 'आवेरा' या पालि शब्दाचा अर्थ काय होतो?

अ) अवेळी ब) आवर

क) आवरण ड) अवैर

११) 'सत्था' या पालि शब्दाचा अर्थ काय होतो?

अ) शास्ता ब) सत्ता

क) राजा ड) सत्य

१२) 'कायो' या पालि शब्दाच अर्थ काय होतो?

अ) शरीर ब) काय!

क) काय हो? ड) हे काय?

प्र.२ टीपा लिहा (कोणतेही चार) १२

१) सम्बुध्द

२) संस्कार

३) समाधी

४) सुगतो

५) उपोसथ

६) अरहतो

प्र.३ खालील प्रश्चांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) १२

१) पालि सुंगधी पूजा सांगून उद्देश स्पष्ट करा.

२) तिसरण पंचशील अर्थासहित सांगा.

३) पालि दसशील अर्थासहित सांगा.

४) स्वाक्खातो भगवता धम्मो या वाक्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२

१) संघानुसतियाचा अर्थ स्पष्ट करून मानवी जीवन संस्कारात त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

२) मैत्री म्हणजे काय सांगून मैत्री भावनेचे मानवी जीवनातील महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२

पालि भाषा आणि मानवी संस्कार यातील सहसंबंध सविस्तर लिहा.

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - I) (New) (NEP) Examination: March/April – 2025
पलि संस्कार पाठ – अभ्यास (230121106)

Day & Date: Monday, 26-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) What is 'Bhavtu'?
a) Blessings b) Mangal Ho
c) Becoming d) Yours

2) What does thePali word 'Tassa' mean?
a) like b) to the
c) he d) his

3) What is the meaning of the Pali word 'Yācāṁi'?
a) To Surrender b) to asking
c) Follow d) conduct

4) What is the Pali word for Sanskara?
a) saṅkāra b) saṅkārā
c) saṅkkhārā d) sansāra

5) How many virtues are there in Dhammānusati?
a) six b) seven
c) eight d) nine

6) What is Pupfa?
a) puff b) Dust
c) Hollow d) Flower

7) What is the meaning of the Pali word 'Ñāṇō'?
a) Wise b) Arrow
c) He d) Craft

8) What is called a follower of AthashilUpōsatha?
a) Buddhist b) Upāsāka
c) Monk d) Religious

9) What is the meaning of the Pali word 'Sankappō'?
a) Will b) doubt
c) Concept d) none of these

10) What does the Pali word 'avera' mean?
a) Untimely b) Avar
c) Cover d) good will

11) What is the meaning of the Pali word ‘Satthā’?
a) A teacher b) dominions
c) King d) truth

12) What does the Pali word ‘Yāva’mean?
a) Body b) what!
c) What’s? d) What is this?

Q.2 Write short notes. (Any Four) **12**
1) Sambuddh
2) Sanskar
3) Samadhi
4) Sugatō
5) Upōdsath
6) ArahatŌ

Q.3 Write short notes. (Any Two) **12**
1) Explain the purpose by saying PaliSugandhipuja.
2) Say the tisaranpanchsheel with meaning
3) Say PaliDassila with meaning
4) Explain the concept of the phrase svākkhātŌbhagavatādhammō

Q.4 Broad Question. (Any One) **12**
1) Explain the meaning of Sanghānusati and explain its importance in human life reform.

OR

2) Explain the importance of Mettā in human life by telling what mettābhavanā is.

Q.5 Answer the following question in detail **12**
Write in detail the correlation between Pali language and human culture.

Seat No.	

Set P

एम्.ए. (Pali) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
पाली – भाषानुवाद कौशल्य **(230121104)**

वार, दिनांक : बुधवार, २८-०५-२०२५ कमाल गुण: ३०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०४:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०६

१) भाषेविषयीचा भाषेचा वापर म्हणजे ––– होय.
अ) अनुप्रस्तुती ब) अतिभाषा
क) अनुप्रेषक ड) अनुकथन

२) 'अरहतो' या पालि शब्दाचा मराठी अर्थानुवाद ––– असा झाला.
अ) अरिहंत ब) जीवनमुक्त
क) भगवान ड) देव

३) ग्राहक भाषेलाच ––– भाषा म्हणतात.
अ) देवभाषा ब) स्त्रोतभाषा
क) लक्ष्यभाषा ड) मूळभाषा

४) मूळ भाषेतील शब्द अनुवादात तसेच ठेऊन त्याला अवतरणचिन्हे देतात त्याला ––– म्हणतात.
अ) शब्दार्थ ब) विशेष शब्द
क) अनुप्रेषण ड) एकभाषिक

५) पालितिपिटकसाहित्याचे अनुपाली साहित्यातील रूपांतर हे ––– अनुवाद होय.
अ) शब्दानुवाद ब) अर्थानुवाद
क) अनुप्रेषण ड) एकभाषिक

६) भाषेच्या अध्ययनात कशाचे अज्ञान मोठा अडथळा ठरतो?
अ) शब्दाचे ब) अर्थाचे
क) भाषेचे ड) लिपीचे

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **०६**

१) मूळ भाषा म्हणजे काय? उदाहरणासह स्पष्ट करा.
२) अर्थानुवाद म्हणजे काय?
३) अनुवादाचा अनुवाद म्हणजे काय?
४) ग्राहक भाषा म्हणजे काय?

प्र.३ खालिल पालि उताऱ्याचे भाषानुवाद करा. **०६**

मनोपुब्बङ्गमा धम्मा, मनोसेट्ठा मनोमया।
मनसा चे पदुट्ठेन, भासति वा करोति वा।।
ततो नं दुक्खमन्वेति, चक्कंव वहतो पंद।
मनोपुब्बङ्गमा धम्मा, मनोसेट्ठा मनोमया।
मनसा चे पसन्नेन, भासति वा करोति वा।
ततो नं सुखमन्वेति, छायाव अनपायिनी।।
अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनि मं अहासि मे।
ये च तं उपनय्हन्ति, वेरं तेसं न सम्मति।।
अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनि मं अहासि मे।
ये च तं नुपनय्हन्ति, वेरं तेसूपसम्मति।।
अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनि मं अहासि मे।
ये च तं नुपनय्हन्ति, वेरं तेसूपसम्मति।।

प्र.४ पालि भाषा अनुवाद प्रक्रियेतील लिपीसमस्या यावर चर्चा करा. **१२**

किंवा

अनुवाद म्हणजे काय सांगून अनुवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
पाली – भाषानुवाद कौशल्य (230121104)

Day & Date: Wednesday, 28-05-2025 Max. Marks: 30
Time: 03:00 PM To 04:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correctaiternative. **06**

1) The use of language about language is _____.
a) Paraphrasing b) Metalanguage
c) Anupreshand d) Narration

2) The Marathi translation of the Pali word 'Arahato' became _____.
a) Arihant b) Jeevanmukta
c) Bhagwan d) Dev

3) Consumer language itself is called _____ language.
a) Dev language b) Source language
c) Target language d) Root language

4) Quotation marks are used to keep the original words in the translation It is called _____.
a) Semantics b) Special words
c) Alliteration d) Monolingual

5) Adaptation of PaliTipitaka literature into Anupali literature is _____ translation.
a) Metaphrasing
b) Paraphrasing
c) Alliteration
d) Translation within the language

6) Ignorance of what is a major obstacle in language learning?
a) Of word b) of meaning
c) of language d) of script

Q.2 Write short answers. (Any Two) **06**

a) What is a native language? Explain with example.
b) What is Paraphrasing?
c) What is metalanguage translation?
d) What is consumer language?

Q.3 Translate the following Pali passage. **06**

Manōpubbaṅgamadham'ma, manōseṭṭamanōmaya.
Manāsanapaḍuttēn, bhāsativākarōtivā.
Tatōnōduḥkhamanvēti, cakkavvahatōpadam I
manōpubbaṅgamadham'ma, manōseṭṭamanōmaya.
Manasācēpasannēn, bhāsativākarōtivā I
tatōnōsukhamanvēti. chāyāanpainī I I
akkoccimēavadhimē. ajinimē. ahasimē,
Yē ca tānupanayahanti. vērāntēsāṁnasam'mati I
akkoccimēavadhimē. ajinimē. ahasimē,I.
Yē ca tānnūpanayahanti, vērāntēsūpsam'mati I

Q.4 a) Discuss the script problems in the Pali language translation process. **12**

OR

b) Explain the types of translation by stating what translation is.

Seat No.	

Set P

एम.ए. (पाली) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
दिघनिकाय–महावग्ग–महापरि निब्बाणसुत्त (230121201)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५ कमाल गुणः ६०
वेळ: सकाळी ११:00 ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा. (वस्तुनिष्ठ प्रश्न) १२

१) महापरिनिब्बाण सुत्तांमध्ये बुद्धांनी ––– मार्ग सांगितला आहे.
अ) निर्वाणाचा ब) समाधीचा
क) प्रज्ञेचा ड) शीलाचा

२) अप्रमादी होऊन जीवनाच्या अंतिम ध्येयाला संपादन करा असे ––– ने म्हटले.
अ) रेवताने ब) उपालीने
क) आनंदाने ड) तथागताने

३) यस्मिं पदेसे कप्पेति, ––– पण्डितजातियो।
अ) वासं ब) तासं
क) पासं ड) मासं

४) सालवन्तेत्थ भोजेत्वा, ––– ब्रम्हचारियो।
अ) कञ्ञते ब) सञ्ञते
क) पञ्ञते ड) मञ्ञते

५) गृधकुट पर्वत ––– राज्यात आहे.
अ) कुशीनारा ब) कपिलवस्तु
क) राजगृह ड) वैशाली

६) सील, समाधी, प्रज्ञा प्राप्त केल्यानंतर ––– फळ मिळते.
अ) निर्वाण फळ ब) समाधी फळ
क) प्रज्ञा फळ ड) अनागामी फळ

७) दस्सने भगवा सति ––– पटि पज्जित ब्बाति।
अ) मथं ब) पथं
क) कथं ड) सथं

८) वैशालीच्या ——— यांना समजले की, तथागतांचे महापरिनिर्वाण झाले आहे.
अ) शाक्य ब) कोलीय
क) लिच्छवी ड) यापैकी नाही

९) राजगृहामध्ये ——— राजाने भगवंताच्या अस्थीवर स्तूप बांधला.
अ) बिम्बीसार ब) मिलिंद
क) अजातशत्रू ड) अशोक

१०) तथागतांचे अंतिम जीवन दर्शन ——— सुत्तात आहे.
अ) ब्रम्हजालसुत्त ब) महापरिनिब्बाणसुत्त
क) कुटदंत्तसुत्त ड) महानिदान सुत्त

११) "यस्स दानि त्वं ब्राम्हणा कालं ——— ति"।
अ) मालं ब) तालं
क) पालं ड) कालं

१२) दिघनिकायात एकूण ——— सुत्ते आहेत.
अ) २० ब) ३४
क) २२ ड) २८

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **१२**

१) सत्त अपरिहानिया धम्मा
२) चार ऋधीपाद या विषयी माहिती लिहा.
३) सील निसंसा
४) धम्मादासो
५) अट्ठपरिसा
६) अट्ठ विमोकखा

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. **१२**

१) महापरिनिब्बाण सुत्तातील कुटागार शाळेत दिलेला धम्मउपदेश लिहा.
२) खालील उत्ताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.
तत्रापि सुदं भगवा अम्बलट्ठिकायं विहरन्तो राजागारके, एतदेव बहुलं भिक्खुनं धम्मिं कथं करोति – 'इति सीलं, इति समाधि इति पञ्ञा। सीलपरिभावितो समाधि महफ्फलो होति महानिसंसो। समाधिपरिभाविता पञ्ञा महफ्फला होति महानिसंसा। पञ्ञापरिभावितं चित्तं सम्मदेव आसवेहि विमुच्यति। सेय्यथिदं – कामासवा, भवासवा, दिट्ठासवा अविज्जासवा' ति।

३) आठ विमोक्षाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

४) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.
ज्या प्रदेशात पंडित पुरूष, शीलवानं इंद्रियं संयमी, ब्रम्हचारी यांना भोजन घालून तिथे राहतो.
तिथे ज्या देवता आहेत, त्यांना दक्षिणा दान दिले पाहिजे, त्या देवता पूजीत पुजनीय आहेत. पूजा करतो, मान देण्या योग्य आहेत. त्यांना मानतो. तेव्हा ते जशी एखादी आई आपल्या औरस पुत्रावर प्रेम करते त्याप्रमाणे अनुकम्पा करतात. देवतांनी अनुकंपित होऊन पुरूष नेहमी चांगला काळ पाहतो.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२

१) महापरिनिब्बाण सुत्तातील आर्य आष्टांगीक मार्गाविषयी माहिती लिहा.
२) वर्षाकार ब्राम्हण व अजातशत्रू यांच्यातील संवाद सविस्तर लिहा.

प्र.५ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १२

दिघनिकायात महापरिनिब्बाण सुत्ताचे महत्त्व सविस्तर लिहा.

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
संयुक्त निकाय – सगाथवग्गो – पहिले पाच संयुक्ते (230121202)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५ कमाल गुण: ६०
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) कोसल संयुत्तातील पहिल्या वग्गात एकूण किती सुत्ते आहेत?
अ) पाच ब) दहा
क) सात ड) पंधरा

२) सगाध वग्गातील मारसंयुत्तातील सुत्त संख्या किती आहे?
अ) वीस ब) पंचवीस
क) तीस ड) पस्तीस

३) हित आणि अनुकंपा करणारे कोण इतराना अनुशासन करीत आहेत?
अ) बुद्ध ब) देव
क) मनुष्य ड) सर्वशक्तिमान

४) कोणती भिक्खुनि लहान वयात असलेली होती?
अ) अळविका ब) सोमाक
क) विजया ड) चाला

५) कोणते भौतिक जीवन बाणासारखे, भाल्यासारखे आहेत?
अ) वन–जीवन ब) लोकजीवन
क) काम–भोग ड) वृत्ती

६) चित्त काबूत राहिल्यावर काय सहज प्राप्त होत असतात?
अ) ऋध्दी ब) बुध्दी
क) जादू ड) संपत्ती

७) दोन बोटाएवढी प्रज्ञा असलेल्या स्त्रिबद्दलचा दृष्टिकोण कोणत्या सुत्तातून निदर्शनास येतो.
अ) अळविका ब) सोमा
क) किसागोतमी ड) विजया

८) कोसल संयुत्तात कोणत्या राजाच्या संदर्भात माहिती मिळते?
अ) प्रसेनजीत ब) बिंबिसार
क) अनाथपिंडक ड) अजातशत्रू

९) कोणत्या भिक्खुनिस पुन्हा जन्मग्रहण करण्याची इच्छा नाही?
अ) चाला ब) उपचाला
क) सिसुपचाला ड) सेला

१०) घटीकर हे कोणाचे नाव आहे?
अ) व्यक्तीचे ब) देवतेचे
क) देवपुत्राचे ड) माराचे

११) 'मच्छरि' म्हणजे काय?
अ) मच्छर ब) मत्सर
क) कंजूस ड) यापैकी काही नाही

१२) 'सब्भी' म्हणजे काय?
अ) सर्व ब) सभ्य
क) देवता ड) देवपुत्र

प्र.२ टीपा लिहा (कोणतेही चार) १२

१) साधू सुत्त
२) सद्धा सुत्त
३) किंदद सुत्त
४) तायन देवपुत्त
५) मल्लिका सुत्त
६) सोमा भिक्खुणी

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) १२

१) जटा सुत्तातील महत्व सांगा.
२) सेरी सुत्तातील अन्नदानाचे महत्व विशद करा.
३) दोणपाक सुत्तातील बोध स्पष्ट करा.
४) अप्पमाद सुत्तातून बुद्धांचा उपदेश थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२

१) मच्छरि सुत्त आणि साधू सुत्त यातील परस्पर सहसंबंध विस्ताराने स्पष्ट करा.

किंवा

२) दहर सुत्ताच्या आधारे भगवान बुद्धांचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.५ पुग्गल सुत्तातील भगवान बुद्धांनी सांगितलेले मानवी प्रकार सविस्तर सांगा. १२

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025
संयुक्त निकाय – सगाथ वग्गो – पहिले पाच संयुक्ते (230121202)

Day & Date: Friday, 16-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) How many suttas are there in Kosal samyutta's first vagga?
a) Five b) Ten
c) Seven d) Fifteen

2) How many suttas are there in 'Mar samyutta?
a) 20 b) 25
c) 30 d) 35

3) Who disciplinarily guide with sympathy and metta to others?
a) The Buddha b) The God
c) A Human being d) An Almighty

4) What is the name of younger Bhikkhuni?
a) Alavika b) Somaa
c) Vijaya d) Chala

5) Which is material life like arrow and spear?
a) wild Life b) world-life
c) Kam-bhoga d) attitude

6) What obtains when mind controlled?
a) Riddhi b) Knowledge
c) Magic d) wealth

7) Through which sutta has been described that women knowledge is like two fingers?
a) Alvika b) Soma
c) Kisa Gautami d) Vijaya

8) Which Kosala Kings information have gets through Kosala samyutta?
a) Prasenjeet b) Bimbisar
c) Anathpindak d) Ajaatshatru

9) Which Bhikkhuni doesn’t want to rebirth?
a) Chala b) Upchala
c) Sisupchala d) Sela

10) Whose name is Ghatikar?
a) Person's b) Deity's
c) God's son d) Mara's

11) What is 'machari'?
a) Mosquito b) Jealousy
c) Stingy d) None of these

12) What is 'Sabbhi'?
a) all b) decent
c) deity d) god son

Q.2 Write short notes. (Any Four) **12**
1) Sadhu sutta
2) Saddha sutta
3) Kindad sutta
4) Tayan Devputta
5) Mallika Sutta
6) Soma Bhikkhuni

Q.3 Answer the following questions (Any One) **12**
1) State the importance of Jata Sutta.
2) Explain the importance of food giving in Seri Sutta.
3) Explain the meaning of Donpak Sutta.
4) Briefly explain the teachings of the Buddha from the Appamada Sutta.

Q.4 Broad Question. (Any One) **12**
a) Explain in detail the interrelationship between the Macchari Sutta and the Sadhu Sutta.

OR

b) Explain the importance of Lord Buddha on the basis of Dahar Sutta.

Q.5 Explain in detail the types of human beings described by Lord Buddha in Puggal Sutta. **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (पाली) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
विनयपिटक–चुल्लवग्ग–चिवरक्ख्न्दक (230121203)

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५ कमाल गुण : ६०
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) विनयपिटकातील महावग्गात एकूण किती क्खंदक आहेत?
अ) सात ब) आठ
क) नऊ ड) दहा

२) विनयपिटकात महावग्गाचे स्थान कितवे आहे?
अ) तिसरे ब) चौथे
क) पाचवे ड) सहावे

३) 'वत्थु' या पालि शब्दाचा अर्थ काय होतो?
अ) वस्तू ब) वस्त्र
क) स्थान ड) यापैकी कोणतेही नाही

४) जीवकाला कोणी संभाळले?
अ) त्याच्या आईने ब) वैद्याने
क) अभयराजकुमाराने ड) राजाने

५) जीवकाच्या आईचे नाव काय होते?
अ) सालवती ब) नगरवधू
क) अभिरूपा ड) महावती

६) प्रवासात लागणाऱ्या खादयपदार्थाला पालि भाषेत काय म्हटले जाते?
अ) खादेय्य ब) पाथेय्य
क) भोजय्य ड) रसादेय्य

७) राजा पज्जोत हा कोणत्या नगराचा राजा होता?
अ) कुरु ब) मगध
क) उज्जैन ड) कोसल

८) 'साणं' म्हणजे कोणत्या प्रकारचे वस्त्र होय?
   अ) ताग   ब) रेशम
   क) सुती   ड) काशाय

९) चिवर काटाईचे आदेश भगवान बुध्दांनी कोणास दिले?
   अ) भिक्खु आनंदास   ब) भिक्खु संघास
   क) भिक्खु सारीपुत्तास   ड) भिक्खुअनिरुद्धास

१०) भगवान बुद्धांनी किती प्रकारच्या रंगाची चीवर रंगवण्याची अनुमती दिली?
   अ) पाच   ब) सहा
   क) सात   ड) आठ

११) आनंदाच्या मित्राचे नाव काय होते?
   अ) रोजमल्ल   ब) वेलट्ठी
   क) महानाम   ड) संजय

१२) वेलट्ठीसीस याला कोणता रोग झाला होता?
   अ) शिरोरोग   ब) दातदुखी
   क) पोटदुखी   ड) हत्तीरोग

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
१) सेट्ठीपुत्त वत्थू
२) कम्बलानुजाननादी
३) पंसूकूल परियेसना
४) विशाखावर
५) वस्त्र अनुज्ञा
६) जीवक

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
१) सेट्ठीभार्या हिच्या रोगाविषयी थोडक्यात सांगा.
२) जीवकाची वर याचना याविषयी थोडक्यात सांगा.
३) एकत्र चीवराचे विभाजन याविषयी लिहा.
४) तोंड पुसण्यासाठी वस्त्र ठेवण्याची अनुमती विषयी थोडक्यात सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२
१) जीवक आणि भगवान बुद्ध यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.

किंवा

२) संघासाठी मिळालेल्या चीवराचे विभाजन याविषयी सविस्तर लिहा.

प्र.५ विनयपिटकातील चीवरक्खंदकाचे महत्त्व स्पष्ट करा. १२

Seat No.	

Set **P**

M.A. (Pali) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
विनयपिटक–चुल्लवग्ग–चिवरक्खन्दक (230121203)

Day & Date: Tuesday, 20-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) How many khandakas are there in total in the Mahavagga of Vinayapitaka?
a) Seven b) eight
c) Nine d) Ten

2) What is the position of Mahavagga in Vinayapitaka?
a) Third b) Fourth
c) Fifth d) Sixth

3) What does the Pali word 'vatthu' mean?
a) Goods b) Clothing
c) Place d) None of these

4) Who took care of Jeevaka?
a) By his mother b) By the doctor
c) By Abhay Rajkumar d) By Raja

5) What was Jeevaka's mother's name?
a) Salvati b) Nagaradhu
c) Abhirupa d) Mahavati

6) What is the food used in traveling called in Pali language?
a) Khadeyya b) Patheyya
c) Bhojeyya d) Rasadeyya

7) King Pajjot was the king of which city?
a) Kuru b) Magadha
c) Ujjain d) Kosal

8) What type of garment does 'Saan' refer to?
a) Jute b) Silk
c) Cotton d) Kashay

9) To whom did Lord Buddha give the order of ChivarKatai?
a) To Bhikkhu Ananda b) To Bhikkhu Sangha
c) Bhikkhu Sariputtas d) Bhikkhu Aniruddhas

10) How many types of colors did Lord Buddha allow to be dyed?
a) Five	b) Six
c) Seven	d) Eight

11) What was the name of Ananda's friend?
a) Rojmalla	b) Velaththi
c) Mahanam	d) Sanjay

12) Which disease did Velathisis suffer from?
a) Headache	b) Toothache
c) Abdominal pain	d) Elephantiasis

Q.2 Write short notes. (Any Four) **12**
1) Seṭhṭhīputtavatthū
2) Kambalānujānanādī
3) Paṃsūkūlapariyesanā
4) Viśākhāvara
5) Vastraanujñā
6) Jīvaka

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) **12**
1) Explain in brief about Setthibharya's disease.
2) Briefly explain about Jivaka's varyachana.
3) Write about division of robes together.
4) Briefly explain the permissibility of wearing a cloth to wipe the mouth.

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) **12**
1) Explain the correlation between Jivaka and Lord Buddha.

OR

2) Write in detail about the division of robes obtained for the team.

Q.5 Explain the significance of Chivarakkhandaka in Vinayapitaka. **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
पाली सुगम व्याकरण (230121204)

वार, दिनांक : गुरूवार, २२-०५-२०२५ कमाल गुण : 30
वेळ: सकाळी ११:00 ते १२:३0

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **०६**

१) 'वनचरो' हे कोणत्या समासाचे उदाहरण आहे?
अ) अव्ययीभाव ब) कियत्थ
क) चत्थ ड) अमादि

२) पालि भाषेतील मोग्गलान व्याकरणकरांचे गुरू कोणास म्हटले जाते?
अ) कच्च्यायानास ब) धर्मकीर्तीस
क) अग्गवन्सास ड) कोणासही नाही

३) १३ या संख्येस पालित काय म्हटले जाते?
अ) तेदस ब) तेरसक
क) त्रयोदशी ड) यापैकी काही नाही

४) पाली व्याकरणात समासाचे किती प्रकार आहेत?
अ) चार ब) पाच
क) सहा ड) सात

५) अमादि समास म्हणजे काय?
अ) कर्मधारय समास ब) चत्थ समास
क) तत्पुरूष समास ड) कियत्थस समास

६) पालि भाषेत प्रमुख व्याकरण परंपरा किती आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

प्र.२ खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **०६**

१) पालि समासाचे प्रकार सांगा.
२) ‘धातूमंजुसा’ या विषयी थोडक्यात सांगा.
३) भिक्खु विजितावी यांच्या विषयी थोडक्यात माहिती दया.
४) सद्‌दनीती व्याकरणाविषयी थोडक्यात सांगा.

प्र.३ खालील विषयावर पालि निबंध लिहा. **०६**

अ) ‘महयं गामो’

प्र.४ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तरे दया. **१२**

१) पालि भाषेतील प्रमुख व्याकरण परंपरेविषयी सविस्तर लिहा.

किंवा

२) समासाची व्याख्या सांगून पालि व्याकरणातील पालि समासाचे प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

M.A (Pali) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April – 2025
पाली सुगम व्याकरण (230121204)

Day & Date: Thursday,22-May-2025 Max. Marks: 30
Time: 11:00 AM To 12:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **06**

1) Vancharo' is an example of which compound?
a) Avyyibhavā b) Kiyātha
c) Chattha d) Amādi

2) Who is called the teacher of Moggallāna grammarians in pāli?
a) Kachāyāna b) Dharmakirti
c) Aggavana d) None of these

3) What is the number 13 called in Pali?
a) Tedas b) Teras
c) Trayodāsi d) None of these

4) How many types of compounds are there in Pāli grammar?
a) Four b) Five
c) Six d) Seven

5) What is Amādi compound?
a) Karmadhāraya compound b) Chattha compound
c) Tatpuruṣa compound d) Kiyāthas compound

6) How many major grammatical traditions are there in Pāli?
a) Two b) Three
c) Four d) Five
.

Q.2 Write short answers. (Any Two) **06**
a) State the types of Pali Samasa.
b) Briefly explain 'Dhatumanjusa’.
c) Briefly explain Bhikkhu Vijitavi.
d) Briefly explain 'Saddaniti' grammar.

Q.3 Write a Pali essay on the following topic. **06**
'Mahyam Gamo'

Q.4 Write the details answer (Any One) **12**

1) Write in detail about the major grammatical traditions in Pali language.

OR

2) Explain the definition of Samasa and the types of Pali Samasa in Pali grammar. with examples.

Seat No.	

Set P

एम्.ए. (Pali) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च / एप्रिल – २०२५
मज्झिमनिकाय – निवडक सुत्त (230121206)

वार, दिनांक : मंगळवार, २७-०५-२०२५ कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:00 ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) तथागत भगवान बुध्द सुसुमारगिरी मध्ये कोणत्या वनात विहार करत होते?
अ) आम्रवन ब) वेळूवनात
क) भेसकळवनात ड) शालवनात

२) "तस्स मरहं राजकुमार, एतदहोसि–यन्नूनाहं अप्पाणकं ––– झानं झायेय्य ति।
अ) मेव ब) केव
क) सेव ड) येव

३) बोधी राजकुमाराचे कोणते प्रासाद होते?
अ) केकनद ब) सोकनद
क) पोकनद ड) मोकनद

४) सो खो अहं, राजकुमार मुखतो च नासतो च ––– च अस्सासपस्सांसे उपरून्धिं।
अ) कण्णतो ब) पण्णतो
क) मण्णतो ड) सण्णतो

५) बोधी राजकुमाराने संजिकपुत्ताला काय सांगितले?
अ) अभिवादन ब) आरोग्य
क) विहारासंबंधी ड) तिन्ही

६) किच्छेन मे अधिगतं, ––– दानि पकासितुं
अ) मलं ब) कलं
क) हलं ड) तलं

७) ––– भगवा धम्मं अग्गञ्ञतारो भविस्सन्ती 'ति।
   अ) मेसस्सु ब) देसस्सु
   क) पेसस्सु ड) केसस्सु

८) पातुरहोसि मगधेसु ––– धम्मो असुध्दो समलेहि चिन्ततो।
   अ) पुब्बे ब) सुब्बे
   क) तुब्बे ड) कुब्बे

९) संजिकपुत्ताने कोणास होकार दिला?
   अ) मखादेव ब) बोधी राजकुमार
   क) देवेंद्र ड) भगवंत

१०) आलार कालामाने कोणते आयतन सांगितले?
   अ) नेवसंञ्ञाआयतन ब) आकिंचन
   क) संञ्ञाआयतन ड) पञ्ञाआयतन

११) मगध मधील लोक कशामुळे चिंतित होते?
   अ) पाखंडी धर्माने ब) अंधश्रध्देने
   क) अशुध्दधर्माने ड) यापैकी नाही

१२) 'धम्मचक्कं पवतेतुं गच्छामि ––– पुरं।
   अ) पासिनं ब) मासिनं
   क) तासिनं ड) कासिनं

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) १२

१) पग्च पधानियङ्गनि या विषयी माहिती लिहा.
२) बोधी राजकुमारस्स उपासकत्तपटिवेदनं या विषयी माहिती लिहा.
३) मिथिला नगरामध्ये बोधीसत्त्वाने स्मित हास्य का केले.
४) तथागतो का राजा मखादेव अहोसि या विषयी माहिती लिहा.
५) रट्ठपाल पब्बज्जा या विषयी माहिती लिहा.
६) ब्रम्हयाचना या विषयी माहिती लिहा.

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) १२

१) बोधी राजकुमार सुत्तातील धम्मचक्कपवतनं या विषयी माहिती लिहा.
२) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांत्तर करा.
   "पस्सामि लोके सधने मनुस्से,
   लध्दान वितं न ददन्ति मोहा।
   भिय्यो व कामे अभिपत्थयन्ति।।
   "राजा पसय्हा पठविं विजित्वा,
   ससागरन्तं महिमावसन्तो।
   ओरं समुद्दस्स पि पत्थयेय।।

३) मखादेव राजाच्या धार्मिक कार्या विषयी माहिती द्या.

४) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.

तेव्हा ते राजकुमार मला असे वाटले की, 'मी सर्व प्रथम कुणाला धम्म दयावा? हया धम्माला कोण त्वरीत जाणू शकेल? तेव्हा ते राजकुमार! मला असे वाटले की, हा आळार कालाम बुध्दिमान, सुयोग्य, मेधावी, दीर्घ काळापासून अल्पविकारी स्वभावाचा आहे. तेव्हा का म्हणून मी हया आळार कालामाला पहिल्यांदा धम्माचा उपदेश करू नये।

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२

१) रट्ठपालने प्रवज्जा घेवू नये म्हणू आई वडिलांनी केलेल्या प्रयत्नाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

२) मज्झिमनिकायाचे सुत्तपिटकामध्ये महत्त्व या विषयी माहिती लिहा.

प्र.५ बोधी राजकुमार सुत्ताचे मज्झिमनिकायामधील अनन्य साधारण महत्त्व या विषयी माहिती लिहा. १२

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April – 2025
मज्झिमनिकाय – निवडक सुत्त (230121206)

Day & Date: Tuesday, 27-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) which forest did Tathagata Lord Buddha roam in Susumargiri?
a) Amrvan b) Varduvan
c) Beskalvan d) Shalvan

2) Tassamayhaṃ, rājakumāra, etadahosi 'Yaṃnūnāh aṃappāṇakaṃ _____ jhānam jhāyeyya'nti |
a) meva b) keva
c) seva d) yeva

3) Which Abode was owned by Bodhirajkumar?
a) Koknad b) Soknad
c) Poknad d) Mokna

4) So kho ahaṃ, rājakumāra, mukhato ca nāsato ca _____ ca assāsa passāse uparundhiṃ |
a) kaṇṇato b) paṇṇato
c) maṇṇato d) saṇṇato

5) What did Bodhirajakumara say to Sanjikarajaputta?
a) Greetings b) Health
c) Recreational d) All three

6) Kicchena me adhigataṃ, _____dānipakāsituṃl
a) malaṃ b) kalaṃ
c) halaṃ d) talaṃ

7) _____ bhagavā dhammaṃ, aññātāro bhavissantī'ti |
a) mesassu b) desassu
c) pesassu d) kesassu

8) Pāturahosi magadhesu _____, dhammo asuddho samalehi cintito |
a) pubbe b) subbe
c) tubbe d) kubbe

9) To whom did Sanjikputta give his nod?
a) Makhadeva b) Bodhirajkumar
c) Devendra d) Bhagwant

10) What āyatana did Alarkalama say?
a) nevasaññāāyatana b) ākiṃcana
c) saññāāyatana d) paññāāyatana

11) What worried the people of Magadha?
a) By heresy b) By superstition
c) By impure religion d) none of these

12) Dhammacakkaṃpavattetuṃ, gacchāmi puraṃ I
a) pāsinaṃ b) māsinaṃ
c) tāsinaṃ d) käsinaṃ

Q.2 Write short notes. (Any Four) **12**
1) Write information about Panch Padhaniyani.
2) Write information about Bodhirajkumaras Upasakattapativedana.
3) Why did the Bodhisattva smile in the city of Mithila?
4) Write information about Tathagata and King MakhadevoAhosi.
5) Write information about RathapalPabbajja
6) Write information about Brahmayachana

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) **12**
1) Write information about Dhammacakkapavattana in Bodhirajakumarasutta.
2) Translate the following passage into mother tongue.
"Passāmi loke sadhane manusse, laddhāna vittaṃ na dadanti mohṃ I
Luddhā dhanaṃ sannicayaṃ karonti, bhiyyo va kāme abhipatthayanti I
"Rājā pasayhā pathaviṃ vijitvā, sasāgarantaṃ mahimāvasanto I
Oraṃ samuddassa pi patthayetha I
3) Write information about the religious activities of King Makhadeva.
4) Translate the following passage into Pali language
Then, this prince, I thought, I am the first to whom should give dhamma? Who can know this Dhamma immediately?
Then, O Prince! I thought, this is Alaarakalam Intelligent, fit, brilliant, long-term degenerate is temperamental. So why am I writing this article?
Shouldn't we preach the Dhamma first?

Q.4 a) Write in detail about the efforts made by Rathapala's parents to prevent him from taking Pravajja. **12**

OR

b) Write information about the importance of majjimnikaya in Suttapitaka.

Q.5 Write about the unique general significance of the BodhirajkumarSutta in Majjimnikaya **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
विसुध्दिमग्ग (230121301)

वार, दिनांक : गुरूवार, १५-०५-२०२५ **कमाल गुण : ६०**
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) विशुद्धिमग्ग हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
अ) आनंद ब) गौतम बुध्द
क) बुद्धघोषाचार्य ड) सारिपुत्र

२) धुतांग पालन करणाऱ्यास किती गुणांचा लाभ होतो?
अ) पंधरा ब) सोळा
क) सतरा ड) अठरा

३) तृष्णेच्या प्रवाहावर कशाने नजर ठेवता येते?
अ) शीलाने ब) प्रज्ञेने
क) जागरूकतेने ड) कर्मकांडाने

४) धातूंचे व्यवस्थापन निमित्तात किती कर्मस्थाने आहेत?
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार

५) विशुद्धीमग्ग कोणत्या निकायातील गाथेवर आधारित आहे?
अ) दिघनिकाय ब) मज्झिमनिकाय
क) संयुक्तनिकाय ड) अंगुत्तरनिकाय

६) समाधि कोणत्या अर्थावर आधारलेली आहे?
अ) शील ब) ध्यान
क) स्थिरता ड) धम्म

७) किती प्रकारचे संवर सांगितले आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

८) धुतांग किती प्रकारचे आहेत?

अ) १0 ब) ११

क) १२ ड) १३

९) "अन्तो जटा, बहि जटा, जटाय जटिता पजा।
तं तं ——— पुच्छाम, किं इमं विजटये जटं ति"

अ) देवं ब) गोतमं

क) आनंदं ड) बुध्दघोषाचार्या

१0) अरूपता किती प्रकारचे आहेत?

अ) तीन ब) चार

क) पाच ड) सहा

११) विसेसेन पस्सति ति ———।

अ) पञ्ञा ब) झाना

क) समाधी ड) विपस्सना

१२) 'मग्गो' शब्दाचा अर्थ काय होतो?

अ) मग ब) मार्ग

क) नंतर ड) मृगो

प्र.२ टिपा लिहा (कोणत्याही चार) १२

१) विसुद्धीमग्ग
२) समाधी
३) अनुपिटक
४) क्खंध
५) आचार्य बुद्धघोष
६) कर्मस्थान

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२

१) धातू म्हणजे काय सांगून प्रज्ञेच्या अंगाने धातूंचे प्रकार सांगा.
२) विशुद्धीमग्गाच्या रचनेविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
३) शीलाचा सुपरिणाम थोडक्यात सांगा.
४) आकाशान्त्यायतन या अरूपतेविषयी थोडक्यात सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२

१) अभिज्ञा म्हणजे काय? अभिज्ञाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

२) गृहस्थी जीवनात सुख समृद्धीसाठी कोणत्या विधीशिलांचे पालन करावे?

प्र.५ प्रज्ञाभूमी म्हणजे काय? प्रज्ञाभूमीचे कार्यकारण परंपरा सविस्तर सांगा. १२

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
विसुध्दिमग्ग (230121301)

Day & Date: Thursday, 15-May-2025 Max. Marks: 60
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) Who wrote the book Visuddhimagga?
a) Ananda b) Gautam Buddha
c) Buddhaghosacharya d) Sariputra

2) How many qualities does one gain by following the Dhutanga?
a) Fifteen b) Sixteen
c) Seventeen d) Eighteen

3) How can one control the flow of craving?
a) By virtue b) By wisdom
c) By awareness d) By ritual

4) How many karmasthana are there for the management of the elements?
a) One b) Two
c) Three d) Four

5) On which Nikaya is Visuddhimagga based?
a) Digha Nikaya b) Majjimanikaya
c) Samyukta Nikaya d) Anuttara Nikaya

6) On what meaning is samadhi based?
a) By virtue b) Dhyana
c) Stability d) Dhamma

7) How many types of Samvara are mentioned?
a) Two b) Three
c) Four d) Five

8) How many types of Dhutang are there?
a) 10 b) 11
c) 12 d) 13

9) “Anto jata, bahi jata, jatai jatita paja I
Tam Tam ______ Puchcham, ki imum vijtaye jatan ti"?

a) Deva b) Gotama
c) Ananda d) Buddhaghosacharya

10) How many types of Arupta are there?

a) three b) four
c) five d) six

11) Visesen pasati ti _____ I.

a) Panna b) Jhana
c) Samadhi d) Vipassana

12) What does the word 'Maggo' mean?

a) then b) the way
c) after d) Mrugo

Q.2 Write Notes. (Any Four) **12**

1) Visuddhimagga
2) Samadhi
3) Anupitaka
4) Kkhandha
5) Acharya Buddhaghosa
6) Karmasthan

Q.3 Write answers to the following questions. (Any Two) **12**

1) Explain what is dhatu (elements) and explain the types of dhatu with the organ of knowledge.
2) Give brief information about the structure of Visuddhimagga.
3) Briefly explain the superintendent of the precepts.
4) Briefly explain the phenomenon of Akashantyayatana.

Q.4 Broad Question. (Any One) **12**

1) What is abhidnya? Explain the types of abhidnya in detail.

OR

2) Which religious rules should be followed for happiness and prosperity in household life?

Q.5 What is Prajnabhumi? Explain the working tradition of Prajnabhumi in detail. **12**

Seat No.	

Set P

एम. ए. (Pali) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
मिलिन्द प्रश्न (230121302)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५ कमाल गुण : ६०
वेळ: सकाळी ११:०० ते १:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा. १२

१) बहुस्सुत्तो चित्रकथी ––– च विसारदो.
अ) निपुणो ब) सिपुणो
क) किपुणो ड) मिपुणो

२) सागल नगर यवन लोकांचे ––– चे केंद्र होते.
अ) मनोरंजनाचे ब) अभ्यासाचे
क) व्यापाराचे ड) क्रिडांगणाचे

३) ––– च सम्पन्नं सुदन्तं उत्तमे दमे.
अ) करणेन ब) तरणेन
क) चरणेन ड) मरणेन

४) महाउपासिका अस्सगुप्ताची सेवा ––– वर्षांपासून करत होती.
अ) ४० ब) ५०
क) ३० ड) २५

५) दिस्वा राजा ––– इमं वचनम ब्रुवि.
अ) उपाली ब) आनंद
क) भद्दीय ड) नागसेन

६) भन्ते धर्मरक्षीत ––– आरामात राहत होते.
अ) संघारामात ब) अशोकारामात
क) भिक्खूआरामात ड) भिक्खूनीआरामात

७) ––– मया बहु दिट्ठा साकच्छा ओसटा बहु.
अ) मथिता ब) सथिता
क) कथिता ड) पथिता

८) मिलिंद प्रश्न हा ग्रंथ ——— धम्म संगीतीमध्ये तिपिटकाला जोडण्यात आला.
   अ) दुसऱ्या   ब) पहिल्या
   क) तिसऱ्या   ड) पाचव्या

९) निस्संसय पराजयो मम ——— भविस्सति.
   अ) अज्ज   ब) पज्ज
   क) मज्ज   ड) तज्ज

१०) किन्नु खो भन्ते ——— नागसेनो ति?
   अ) नखा   ब) केसा
   क) दन्ता   ड) तचो

११) मिलिंद प्रश्न या ग्रंथावर तथागतांच्या नंतर ——— वर्षांनी चर्चा करण्यात आली.
   अ) ६००   ब) ७००
   क) ५००   ड) ४००

१२) अलिकं त्वं भन्ते भाससि मुसावादा ——— नागसेनो ति?
   अ) अत्थि   ब) मत्थि
   क) कत्थि   ड) नत्थि

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

१) संञ्ञा लक्खण पञ्हो
२) महासेन देवपुतं याचेसि
३) नागसेनस्स दण्डकम्मं
४) वेदगू पञ्हो
५) ञाणपञ्ञा पञ्हो
६) राजा मिलिंद

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२

१) मिलिंद प्रश्नातील तात्विक आशय लिहा.
२) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.
   "चरणेन च सम्पन्नं सुदन्तं उत्तमे दमे।
   दिस्वा राजा नागसेनं, इमं वचनमब्रवि।।
   "कथिता मया बहू दिट्ठा, साकच्छा ओसटा बहू।
   न तादिसं भयं आसि, अज्ज तासो यथा मम।।
   "निस्संसयं पराजयो, मम अज्ज भविस्सति।
   जयो च नागसेनस्स, यथा चित्तं न सण्ठितं ति।।
३) मिलिंद प्रश्न ग्रंथातील नागसेन प्रवज्जेविषयी माहिती लिहा.

४) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.
महाराज! ज्याप्रमाणे एखादा मुनष्य आपल्या घराला पडताना पाहून त्याला आधार म्हणून खांब लावून मजबूत करतो. तेव्हा ते घर पडत नाही त्या प्रमाणे जे पुण्यधर्म वीर्याने दृढ केले जातात ते कधीच डगमगत नाही.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा. (कोणतेही एक) **१२**

१) मिलिंद प्रश्न ग्रंथातील अस्सगुप्त व रोहण यांच्यातील संवाद सविस्तर लिहा.

किंवा

२) मिलिंद प्रश्नातील प्रज्ञा व स्मृतीची ओळख याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.५ दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा. **१२**

ज्ञान व प्रज्ञेचे स्वरूप आणि उद्देश्य या विषयी माहिती लिहा.

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester III) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
मिलिन्द प्रश्न (230121302)

Day & Date: Saturday, 17-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the sentence by choosing the correct option. **12**

1) Bahussutto Chitrakathi _____ ca Visardo |
a) Nipuno b) Sipuno
c) Kipuno d) Mipuno

2) Sagal Nagar was the center of _____ of Yavana people.
a) recreational b) educational
c) commercial d) playground

3) _____ ca saṃpannaṃ sudantaṃ uttame dame |
a) karaṇena b) taraṇena
c) caraṇena d) maraṇena

4) Mahaupasika was serving Asasgutta since _____ years.
a) 40 b) 50
c) 30 d) 25

5) Diswa Raja ______ Im Vachanam Bruvi |
a) Upali b) Anand
c) Bhaddiya d) Nagasen

6) The Bhante Dharmarakshit were living in _____ Araama.
a) Sangha b) Ashoka
c) Bhikkhu d) Bhikkhuni

7) _____ mayā bahu diṭhṭhā sākacchā osaṭā bahu |
a) mathitā b) sathitā
c) kathitā d) pathitā

8) The text Milind Prasha was added to the Tipitaka in _____ Dhammasangiti.
a) second b) first
c) third d) fifth

9) -nissaṃsaya parājayo mama _____ bhavissatī |
a) ajja b) pajja
c) majja d) tajja

10) Kinnu kho bhante _____ nāgaseno ti?
a) nakhā b) kesā
c) dantā d) taco

11) The Milind Question was discussed _____ years after the Tathagata.
a) 600 b) 700
c) 500 d) 400

12) -alikaṃ tvaṃ bhante bhāsasi musāvādā _____ nāgaseno ti?
a) atthi b) matthi
c) katthi d) natthi

Q.2 Answer the following. (Any Four) **12**
1) Saññā lakkhana pañho
2) Mahāsena devaputtaṃ yācesi
3) Nāgasenassa daṇḍakamaṃ
4) Vedagu pañho pañho
5) Ñāṇapaññā
6) Rājā miliṃda

Q.3 Answer the following. (Any Two) **12**
1) Write the philosophical content of the Milind question.
2) Translate the following passage into Marathi / English language.
-"Caraṇena ca sampannaṃ, sudantaṃ uttame dame.
Disvā rājā nāgasenaṃ, idaṃ vacanamabravi.
"Kathitā mayā bahū diṭṭhā, sākacchā osaṭā bahū.
Na tādisaṃ bhayaṃ āsi, ajja tāso yathā mama.
"Nissaṃsayaṃ parājayo, mama ajja bhavissati.
Jayo ca nāgasenassa, yathā cittaṃ na saṇṭhita"nti.
3) Write information about the Nagasena Pravajja in the Milind Prashana book.
4) Translate the following passage into Pali.
Your Majesty! Just as a man, seeing his house falling,
strengthens it by placing pillars as support.
Then the house does not fall, similarly, the virtuous deeds
which are strengthened by semen never waver.

Q.4 Broad question. (Any One) **12**

1) Write a detailed dialogue between Assagutta and Rohan in the Milind Prashan.

OR

2) Write a detailed information about the identity of Pragya and Smriti in the Milind Prashan.

Q.5 Write information about the nature and purpose of knowledge and wisdom. **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
खुद्यकनिकाय : निवडक थेरीगाथा (230121303)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५ कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) ––– चा जन्म राजगृह नगरीत एका वैश्य कुळात झाला.
अ) रूपनंदा ब) धम्मदिना
क) खेमा ड) भद्दा–कुण्डलकेसा

२) अभिरूपा नंदा चा जन्म खेमक नावाच्या एका ––– कुटुंबात झाला.
अ) क्षत्रिय ब) ब्राम्हण
क) शाक्य ड) कोलिय

३) सिंहनाद सुत्ताचा उपदेश ऐकून ––– हिला सोतापत्तीफळाची प्राप्ती झाली.
अ) चाला ब) उपचाला
क) पुण्णिका ड) रोहिणी

४) ––– या थेरीचा मगध राजा बिम्बिसार यांच्याशी विवाह झाला.
अ) चाला ब) खेमा
क) रोहिणी ड) पुण्णिका

५) खुद्दक निकायात थेरी गाथा ग्रंथाचा ––– वा क्रमांक आहे.
अ) ९ ब) ७
क) ३ ड) ५

६) थेरीगाथा ग्रंथ ––– निपातात विभागला आहे.
अ) १२ ब) १४
क) १६ ड) १८

७) ''––– दुक्खसमुप्पादं, दुक्खस्स च अतिक्कमं।
अ) कुक्खं ब) दुक्खं
क) सुक्खं ड) मुक्खं

८) तस्साहं विज्जा ———, कतं बुद्धस्स सासनं।
अ) अनुप्पत्ता ब) तनुप्पत्ता
क) पनुपत्ता ड) सनुपत्ता

९) ——— विहता नन्दी, तमोखन्धो पदालितो।
अ) मब्बत्थ ब) कब्बत्थ
क) सब्बत्थ ड) तब्बत्थ

१०) ——— मरणं होति, हत्थपादान छेदनं।
अ) कातस्स ब) जातस्स
क) मातस्स ड) पातस्स

११) अरियं चट्ठङ्गिकं ———, दुक्खूपसमगामिनं।
अ) मग्गं ब) खग्गं
क) तग्गं ड) पग्गं

१२) तस्साहं वचनं ———, विहरिं सासने रता।
अ) कुत्वा ब) सुत्वा
क) मुत्वा ड) वुत्वा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **१२**

१) थेरीगाथा ग्रंथातील नाटकीय संवाद लिहा.
२) रोहिणी थेरी विषयी माहिती लिहा.
३) धम्मदिना थेरी विषयी माहिती लिहा.
४) उपचाला थेरी विषयी माहिती लिहा.
५) खेमा थेरी विषयी माहिती लिहा.
६) थेरी गाथा ग्रंथातील तात्विक आशय लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **१२**

१) थेरीगाथा ग्रंथातील प्राकृतिक सौंदर्याविषयी माहिती लिहा.
२) खालील उताऱ्याचे मराठी भाषेत भाषांतर करा.

''जातस्स मरणं होति, हत्थपादान छेदनं।
वध बन्धपरिक्लेसं, जातो दुक्खं निगच्छति।।''
''अत्थि सक्यकुले जातो, सम्बुद्धो अपराजितो।
सो मे धम्मदेसेसि, जातिया समतिक्कमं।।''
''दुक्खं दुक्खसमुप्पादं, दुक्खस्स च अंतिक्कमं।
अरियं चट्ठङ्गिकं मग्गं, दुक्खूपसगामिनं।।''
''तस्साहं वचनं सुत्वा, विहरिं सासने रता।
तिस्सो विज्जा अनुप्पत्ता, कतं बुद्धस्स सासनं।।''

३) थेरी गाथा ग्रंथातील भाषा शैली विषयी माहिती लिहा.

४) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.

या दुर्गन्धयुक्त, व्याधियुक्त, क्षणभंगुर शरीराविषयी घृणा उत्पन्न होते व लाज वाटते, कारण मी कामतृष्णा मुळासकट उपटून टाकली आहे. शरीराला विद्ध करणाऱ्या भाल्याच्या टोकाप्रमाणे कामतृष्णा आहेत. त्यांच्यामुळे स्कन्धमय (प्राण्यांचा) नाश होतो. ज्याला तू कामसुख म्हणतोस त्याबाबतीत आता मला अनासक्ती आहे. माझी तृष्णा सर्व ठिकाणातून नष्ट झाली आहे. माझा अज्ञानान्धकार सुद्धा नष्ट झाला आहे. हे प्राण्यांचा नाश करणाऱ्या पापी मारा। अशाप्रकारे तू जाणून घे. आज तुझाच नाश झालेला आहे.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२

१) थेरीगाथा या ग्रंथातील पुण्णिका थेरीगाथेचे महत्व सविस्तर लिहा.

किंवा

२) थेरीगाथा ग्रंथातील सामाजिक व धार्मिक आशय सविस्तर लिहा.

प्र.५ थेरीगाथा ग्रंथाचे खुद्दकनिकायातील महत्व विशद करा. १२

Seat No.	

Set P

M. A. (Pali) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
खुद्दकनिकाय : निवडक थेरीगाथा (230121303)

Day & Date: Monday, 19-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) _____ was born in a Vaishya family in the city of Rajagriha.
a) Rupananda b) Dhammadinna
c) Khema d) Bhaddakundalakesha

2) Abhirupananda was born in a _____ family named Khemaka.
a) Kshatriya b) Brahmin
c) Shakya d) Koliya

3) After listening to the sermon of the Sinhanada Sutta, _____ attained the fruit of the Sotapatti tree.
a) Chala b) Upachala
c) Punnika d) Rohini

4) _____ This Theri married the Magadha king Bimbisara.
a) Chala b) Khema
c) Rohini d) Punnika

5) The Therigatha book in the Khuddakanikaya is numbered _____.
a) ninth b) seventh
c) third d) fifth

6) The Therigatha Book is divided into _____ Nipatas.
a) 12 b) 14
c) 16 d) 18

7) "_____ dukkhasāmuppādaṃdukkhassa ca atikamma |
a) Kukkhaṃ b) dukkhaṃ
c) sukkhaṃ d) mukkhaṃ

8) Tassāhaṃvijjā, _____ kataṃbuddhassasāsanaṃ |
a) anuppattā b) tanuppattā
c) panūppattā d) sanupattā

9) _____ vihatānaṃdī, tamokhandhopadālito |
a) mabbattha b) kabbattha
c) sabbattha d) tābbattha

10) _____ maraṇaṃhoti, hatthapādānachedanaṃ |
a) kātassa b) jātassa
c) Mātassa d) pātassa

11) Ariyaṃcaṭṭhaṅagikaṃ _____, dukkhupasamagāminaṃ |
a) maggaṃ b) khaggaṃ
c) taggaṃ d) paggaṃ

12) Tassāhaṃvacanaṃ _____, vihariṃsāsaneratā |
a) kutvā b) sutvā
c) mutvā d) vūtvā

Q.2 Write short answers. (Any Four) **12**

1) Write a dramatic dialogue from the Therigatha book.
2) Write information about Rohini Theri.
3) Write information about Dhammadina Theri.
4) Write information about Upachala Theri.
5) Write information about Khema Theri.
6) Write the philosophical content of the Therigatha book.

Q.3 Write short notes. (Any Two) **12**

1) Write information about natural beauty in Therigatha texts.
2) Translate the following passage into Marathi / English language.

“Jātassamaraṇaṃhot, hatthapādānachedanaṃ
Vadhabandhapariklesaṃ, jātodukkhaṃnigacchati.
“Atthisakyakulejāto, sambuddhoaparājito.
So me dhammamadesesi, jātiyāsamatikkamaṃ.
“Dukkhaṃdukkhasamuppādaṃ, dukkhassa ca atikkamaṃ.
Ariyaṃcaṭṭhaṅgikaṃmaggaṃ, dukkhūpasamagāminaṃ.
“Tassāhaṃvacanaṃsutvā, vihariṃasāsaneratā.
Tissovijjāanuppattā, kataṃbuddhassasāsanaṃ

3) Write information about the language style of Therigatha texts.
4) Translate the following passage into Pali language.

I feel disgust and shame for this foul-smelling, diseased, transient body, because I have uprooted lust from its roots. Lust is like the tip of a spear that pierces the body. It destroys the aggregates of beings. Now I am not attached to what you call pleasure. My lust has been destroyed from all sides. My darkness of ignorance has also been destroyed. O sinful Mara, who destroys beings, known in this way that today you are destroyed.

Q.4 Solve any One of the following questions. **12**

a) Write in detail the importance of the Punnika Therigatha in the Therigatha book.

OR

b) Write in detail the social, religious content of the Therigatha book.

Q.5 Explain the importance of the Therigatha book in the Khuddaka Nikaya. **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
पाली भाषा संभाषण कौशल्य (230121304)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५ कमाल गुण: ३०
वेळ: सकाळी ११:०० ते १२:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. **०६**

१) 'पालिभाषेत मोग्गलान व्याकरण नुसार किती स्वर आहेत?
अ) सात ब) आठ
क) नऊ ड) दहा

२) 'अहं पठीस्सामि। हा कोणता काळ आहे?
अ) वर्तमानकाळ ब) भूतकाळ
क) भविष्यकाळ ड) कोणताही नाही

३) मुखातून जे मूळचे ध्वनी निघतात त्यांना काय म्हणतात?
अ) शब्द ब) वाक्य
क) व्यंजन ड) स्वर

४) अहं गच्छामि हा पालि भाषेतील कोणता काळ दर्शवितो?
अ) भूतकाळ ब) वर्तमान काळ
क) भविष्यकाळ ड) अतितकाळ

५) पालि भाषेत निग्गहित या शब्दाचा अर्थ काय होतो?
अ) निग्रह ब) अनुस्वार
क) अनुसरा ड) अनुसरो

६) पालि भाषेत मोग्गलान व्याकरण नुसार वर्ण संख्या किती आहे?
अ) ४० ब) ४१
क) ४२ ड) ४३

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **०८**

१) पालि संगायन
२) व्यावहारिक भाषा
३) मागधी भाषा
४) तिपिटक साहित्यातील भाषा

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तर लिहा. **०६**

१) पालि भाषेचे स्वरूप थोडक्यात सांगा.

किंवा

२) पालि भाषेच्या विकासाचे टप्पे थोडक्यात सांगा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. **१०**

१) बुद्ध वचन आणि पालि भाषा यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.

किंवा

२) खालील पालि वाक्यांचे मराठी भाषेत भाषांतर करा.

"असेवनाचबालानं, पण्डितानञ्चसेवना।
पूजाचपूजनेय्यानं, एतंमङ्गलमुत्तमं।।
"पतिरूपदेसवासोच, पुब्बेचकतपुञ्ञता।
अत्तसम्मापणिधिच, एतंमङ्गलमुत्तमं।।
"बाहुसच्चञ्चसिप्पञ्च, विनयोचसुसिक्खितो।
सुभासिताचयावाचा, एतंमङ्गलमुत्तमं।।
"मातापितुउपट्ठानं, पुत्तदारस्ससङ्गहो।
अनाकुलाचकम्मन्ता, एतंमङ्गलमुत्तमं।।
"दानञ्चधम्मचरियाच, ञातकानञ्चसङ्गहो।
अनवज्जानिकम्मानि, एतंमङ्गलमुत्तमं।।
"आरतीविरतीपापा, मज्जपानाचसंयमो।
अप्पमादोचधम्मेसु, एतंमङ्गलमुत्तमं।।

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
पाली भाषा संभाषण कौशल्य (230121304)

Day & Date: Saturday, 24-May-2025 Max. Marks: 30
Time: 11:00 AM To 12:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Multiple Choice Questions. **06**

1) ‘How many vowels are there in Pali according to Moggallana Grammar?
a) Seven b) Eight
c) Nine d) Ten

2) ‘Aham Paṭhīssāmi is in which tense?
a) Present tense b) Past tense
c) Future tense d) None

3) What are the original sounds that come out of the mouth called?
a) Word b) Sentence
c) Consonant d) Vowel

4) Which tense in Pali does Aham Gachchami indicate?
a) Past b) Present tense
c) Future tense d) Past tense

5) What is the meaning of the word Niggahit in Pali?
a) Nigraha b) Anusvara
c) Anusara d) Anusaro

6) How many alphabets are there in Pali according to Moggallana Grammar?
a) 40 b) 41
c) 42 d) 43

Q.2 Write notes. (Any Two) **08**

a) Pali Sangayana
b) Practical language
c) Magadhi language
d) Language in Tipitaka literature

Q.3 Write a short answer to any One of the following questions. 06

a) Briefly explain the nature of Pali language.

OR

b) Briefly explain the stages of development of Pali language.

Q.4 Write a detailed answer to any One of the following questions. 10

a) Explain the correlation between Buddha's worlds and Pali language.

b) Translate the following Pali sentences into English.

"Asevanā ca bālānaṃ, paṇḍitānañca sevanā.
Pūjā ca pūjaneyyānaṃ, etaṃ maṅgalamuttamaṃ.
"Patirūpadesavāso ca, pubbe ca katapuññatā.
Attasammāpaṇidhi ca, etaṃ maṅgalṃamuttamaṃ.
"Bāhusaccañca sippañca, vinayo ca susikkhito.
Subhāsitā ca yā vācā, etaṃ maṅgalamuttamaṃ.
"Mātāpitu upaṭṭānaṃ, puttadārassa saṅgaho.
Anākulā ca kammantā, etaṃ maṅgalmuttamaṃ.
"Dānañca dhammacariyā ca, ñātakānañca saṅgaho.
Anavajjāni Kammāni, etaṃ maṅgalamuttamaṃ.
"Āratī viratī pāpā, majjapānā ca saṃyamo.
Appamādo ca dhammesu, etaṃ maṅglamuttamaṃ.

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (New) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
बुध्द तत्वज्ञान (230121306)

वार, दिनांक : सोमवार, २६-०५-२०२५ कमाल गुण : ६०
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२

१) 'अहं वन्दामि' याचा अर्थ काय होतो?
अ) मी वंदनीय ब) मी वंदन करतो
क) मी बोलतो ड) मी वंदा

२) परम सुखाची प्राप्ती कशाची प्राप्ती आहे.
अ) धनाची ब) मानवी जीवनाची
क) स्वर्गाची ड) निर्वाणाची

३) श्रामनेरांसाठी किती शीलाचे पालन आवश्यक आहे?
अ) पाच ब) आठ
क) नऊ ड) दहा

४) 'दुक्ख निरोधगामिनी पटिपदा हे कितवे आर्य सत्य आहे?
अ) पहिले ब) दुसरे
क) तिसरे ड) चौथे

५) 'भगवा' हा शब्द कोणत्या भाषेतील आहे?
अ) मराठी ब) हिंदी
क) पालि ड) संस्कृत

६) 'पंचउपादानक्खंद' याचा अर्थ काय होतो?
अ) पाच स्कंद ब) शरीर
क) पाच घटक ड) पंचमहाभूत

७) संयोजने एकूण किती आहेत?
अ) पाच ब) सहा
क) नऊ ड) दहा

८) 'मी' पणा नाही, 'माझे' नाही किंवा माझा आत्मा नाही यालाच पालि साहित्यात ––– असे म्हटले आहे.
- अ) निस्वार्थ
- ब) निष्काम
- क) भक्तिभाव
- ड) अनत्त

९) 'बुध्दो' या शब्दाचे वचन कोणते आहे?
- अ) एकवचन
- ब) अनेकवचन
- क) द्विवचन
- ड) बहुवचन

१०) बुध्दांचे प्रमुख लक्षणे किती आहेत?
- अ) ३०
- ब) ३२
- क) ८०
- ड) ८४

११) सातवा आर्य आष्टांगिक मार्ग कोणता आहे?
- अ) सम्मा वायामो
- ब) सम्मा आजीवो
- क) सम्मा सति
- ड) सम्मा कम्मन्तो

१२) सतत जागृत असणारे कोण असतात?
- अ) बुध्द
- ब) पक्षी
- क) जागरूक
- ड) मनुष्य

प्र.२ टीपा लिहा (कोणतेही चार) १२

१) तत्त्वज्ञान
२) अविद्या
३) वेदना
४) सम्मा दिट्ठी
५) दुक्खसमुदय
६) अनित्य

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) १२

१) प्रज्ञा म्हणजे काय सांगून प्रज्ञेचे प्रकार सांगा.
२) प्रतित्यसमुत्पादसिध्दांत पालि मध्ये स्पष्ट करा.
३) पंचशीलाचे महत्त्व थोडक्यात सांगा.
४) उपेक्षा म्हणजे काय? थोडक्यात स्पष्ट सांगा.

प्र.४ १) तीन लक्षण सिध्दांत स्पष्ट करा. १२

किंवा

२) अनात्मता म्हणजे काय थोडक्यात सांगा.

प्र.५ बुध्द तत्वज्ञाननुसार निर्वाण आणि परिनिर्वाण संकल्पना स्पष्ट करा. १२

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - III) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April – 2025
बुध्द तत्वज्ञान (230121306)

Day & Date: Monday, 26-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 11:00 PM To 01:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) What does ‘Aham Vandami’ mean?
a) I am salutary b) I bow
c) I speak d) I am Vanda

2) What is the attainment of ultimate happiness?
a) Wealth b) Human life
c) Heaven d) Nirvana

3) How many precepts are required for a Samnera to follow?
a) Five b) Eight
c) Nine d) Ten

4) Dukkha Nirodhgamin Patipada, the noble truth of which number?
a) First b) Second
c) Third d) Fourth

5) In which language does the word ‘Bhagwa’ come from?
a) Marathi b) Hindi
c) Pali d) Sanskrit

6) What is the meaning of ‘Panchupadanakkhanda’?
a) Five aggregates b) Body
c) Five elements d) Five great elements

7) How many hindrances are there in total?
a) Five b) Six
c) Nine d) Ten

8) There is no 'I', no 'mine' or no self in Pali literature, which is called _____.
a) Infinite b) Desireless
c) Devotion d) Selfless

9) What is the number of the word 'Buddho'?
a) Singular b) Plural
c) Dual d) Plural

10) What are the main characteristics of Buddha?

a) 30 b) 32

c) 80 d) 84

11) What is the seventh noble eightfold path?

a) Right effort b) Right livelihood

c) Right mindfulness d) Right action

12) Who are the ones who are constantly awake?

a) Buddha b) Bird

c) Conscious d) Man

Q.2 Write short notes. (Any Four) **12**

1) Philosophy
2) Ignorance
3) Vedana
4) Right view
5) Dukkhasamudaya
6) Impermanence

Q.3 Write answer to the following questions. (Any Two) **12**

1) Explain what is wisdom (Panna) and state the types of wisdom.
2) Explain the principle of Pratityasamutpada in Pali.
3) Explain the importance of the Panchasila in brief.
4) What is Upekkha? Explain briefly.

Q.4 1) Explain the theory of three Lakkhana. **12**

OR

2) Explain briefly what is anatmata.

Q.5 Explain the concepts of Nirvana and Parinirvana according to Buddhist philosophy. **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
अनुपिटक – विशुध्दीमग्ग (MA17301)

वार, दिनांक : गुरूवार, १५-०५-२०२५ कमाल गुण: ८०

वेळ: सकाळी ११:00 ते 0२:00

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. १६

१) विशुद्धि मग्गाचा केंद्रबिंदू कोण आहे?
अ) मनुष्य ब) अरहत
क) भिक्खु ड) साधक

२) प्रज्ञेचे खरे स्वरूप काय आहे?
अ) ज्ञान ब) संमोहरहित होणे
क) विद्वत्ता ड) जाणणे

३) प्रज्ञेचे मूळ कर्मस्थान किती आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

४) रूपस्कंधाचे किती घटक आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

५) एकूण धातू किती आहेत?
अ) १८ ब) २०
क) २१ ड) २२

६) प्रतित्यसमुत्पाद सिद्धांताला कोणती भूमी म्हणतात?
अ) निसर्गभूमी ब) धम्मभूमी
क) प्रज्ञाभूमी ड) कार्यकारण भूमी

७) कांक्षावितरण म्हणजे काय?
अ) शंका निरसन ब) आकांक्षा वितरण
क) इच्छा ड) कामना

८) सद्‌गुणाचे पीक देणारे शेत कोणते?
अ) भिक्खुसंघ ब) धुतांग
क) क्षमा ड) शांती

९) धुतांग हे काय आहे?
अ) भिक्षुचे नियम ब) शील
क) साधना ड) ऋद्धी

१०) सम्यक प्रधान किती आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

११) चार जोडयात विभागलेल्या पुरूषांना काय म्हणतात?
अ) चतुपुरीस ब) चतुभागी पुरीस
क) अट्ठपुरिस पुग्गला ड) पुरिस दम्म पुग्गला

१२) कोणत्या अवस्थेतील व्यक्ती कामभूमीत पुन्हा येत नाही?
अ) स्त्रोतापत्ती ब) सकदागामी
क) अनागामी ड) अरहंत

१३) अनुलोम ज्ञानानंतर कोणते ज्ञान उत्पन्न होत?
अ) विलोमज्ञान ब) गोत्रभू ज्ञान
क) बोधीज्ञान ड) कोणतेही नाही

१४) वरच्या दिशेकडे प्रगती करणारे कोणते ज्ञान होय?
अ) उदय व्यय ब) अनुलोम ज्ञान
क) निर्वेद ज्ञान ड) उच्च ज्ञान

१५) पंचस्कंधाविषयी सूक्ष्मचिंतन कोणत्या ज्ञाना आधारे होते?
अ) निर्वेद ज्ञान ब) सम्मसन ज्ञान
क) गोत्रभू ज्ञान ड) अनुलोम ज्ञान

१६) पंचस्कंधाला यथार्थ पाहणे म्हणजे कोणती विशुद्धि होय?
अ) शील विशुद्धि ब) चित्तविशुद्धि
क) अहेतुक दृष्टी ड) दृष्टीविशुद्धि

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) १६

१) अष्टशील
२) निवरणे
३) चित्तधारा
४) संघानुसति
५) करूणा भावना
६) अनित्य लक्षण

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६

१) शील कोणत्या अर्थाने समजावे?
२) पालि दसशील सांगा.
३) समाधीची कथावत्थू सांगा.
४) प्रज्ञेच्या प्रकाराविषयी थोडक्यात सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १६

१) पालि साहित्यात विशुद्धीमग्गाचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

२) समाधी म्हणजे काय सांगून विशुद्धीमग्गातील समाधीच्या प्रकारावर सविस्तर लिहा.

प्र.५ प्रज्ञा आणि समाधी यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा. १६

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
मिलिन्द प्रश्न (पञ्हो) (MA17302)

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५ कमाल गुण: ८०
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १६

१) राजा मिलिंद किती विद्यांमध्ये पारंगत होता?
अ) २० ब) २१
क) १९ ड) २२

२) पूर्णकश्यपानी कोणता वाद मांडला होता?
अ) नियतीवाद ब) विक्षेपवाद
क) आक्रियवाद ड) उच्छेदवाद

३) मिलिंद प्रश्न किती भागात विभागला आहे?
अ) १० ब) १२
क) ६ ड) ८

४) भन्ते रोहनास दण्ड कम्म कोणी दिला?
अ) भन्ते पुरण कस्सपाने ब) भन्ते अस्सगुप्ताने
क) भन्ते मक्खली गोसालाने ड) भन्ते निग्ठनातपुत्ताने

५) दुसऱ्या दिवशी सोनुत्तर ब्राम्हण दारात कोणाची वाट पाहत होता?
अ) भन्ते पुरणकस्सपाची ब) भन्ते नागसेनाला
क) भन्ते उपालीला ड) भन्ते महाकश्यपाला

६) सब्बे कुसला धम्मान ––– ति।
अ) परिहायन्ती ब) अपरिहायन्ती
क) सपरिहायन्ती ड) तपरिहायन्ती

७) राजा मिलिंदाने ही एवढी मोठी परिषद कोणाची आहे असे कुणाला विचारले?
अ) द्वारपाल ब) देवमंत्री
क) आमात्य ड) संघनायक

८) ''मारिस! आपण मनुष्य लोकात जन्म घ्यावी अशी भिक्खूसंघ आपणास प्रार्थना करीत आहे'' असे कोणी म्हटले?
अ) अस्सगुप्त	ब) रोहन
क) ब्रम्हदेव	ड) देवाधिपतीशक्र

९) महासेन देवपुत्र कोणत्या विमानात (प्रसादात) राहत होता?
अ) केसुमती विमानात	ब) पुष्पक विमानात
क) नयनरम्य विमानात	ड) स्वर्ग विमानात

१०) ''बोला साधू महाराज! माझ्या घरी गेले होते काय?'' असे कोणी विचारले?
अ) सोनुत्तरब्राम्हणाने	ब) कर्मयोगी ब्राम्हणाने
क) काशीभारद्वाज ब्राम्हणाने	ड) कुटदन्त ब्राम्हणाने

११) भन्ते नागसेना पेक्षा वयाने मोठे असलेले किती भिक्षू होते?
अ) चाळीस हजार	ब) तीस हजार
क) पन्नास हजार	ड) साठी हजार

१२) मी पण्डितासारखा आपल्याबरोबर शास्त्रार्थ करीन, राजाप्रमाणे नाही.
अ) भन्ते धर्मरक्षीत	ब) भन्ते नागसेन
क) भन्ते रोहन	ड) भन्ते राहूल

१३) सीलेपतिट्ठाय नरोसपञ्ञो, चित्तंपञ्ञंच भावयं। आतापी निपको ——— सो इमं विजटये जटं ति।
अ) तथागत	ब) भिकखु
क) श्रमण	ड) ब्राम्हण

१४) ''आम, भन्ते उभो पि ते दहेय्युति।'' किनु खो ते महाराज उभो पि ——— ति।
अ) तण्हा	ब) कण्हा
क) उण्हा	ड) मण्हा

१५) पापरूपी मळ दूर करण्याकरीता मी भिक्षू झालो आहे, असे भन्ते रोहणांनी कोणास सांगितले?
अ) भन्ते अस्सगुप्ताला	ब) भन्ते नागसेनाला
क) भन्ते उपालीला	ड) भन्ते महाकश्यप

१६) पञ्ञा पन भन्ते ——— गच्छति ति।
अ) तुहि	ब) मुहि
क) कुहि	ड) सुहि

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १६

१) महासेन देवपुत्रा विषयी माहिती लिहा.
२) बहिरकथेविषयी माहिती लिहा.
३) नागसेनाच्या जन्माविषयी माहिती लिहा.
४) विवेका विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
५) श्रद्धेची ओळख या विषयी माहिती लिहा.
६) लक्षण प्रश्ना विषयी माहिती लिहा.

प्र.३ लघुत्तरी प्रश्न. (कोणतेही दोन) १६

१) मिलिंद प्रश्न या ग्रंथातील पण्डितवाद आणि राजवाद या विषयी माहिती लिहा.
२) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.
बहुस्सुतो चित्रकथी निपुणो च विसारदो।
सामायिको च कुसाने पटिभाने च कोविदो।।
ते च ते पिटका भिकखू पञ्चनेकायिका पि च।
चतुने कायिका चे व नागसेनं पुरक्खरूं।।
३) अनुपिटक साहित्यामध्ये मिलिंद प्रश्नाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
४) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.
''महाराज भगवान बुद्धाने सुद्धा म्हटले आहे की, शीलावर अढळ राहून निष्ठेने आपल्या चित्ताला भावनेनी वश करून घेतो, संयमी आणि बुद्धिमान भिक्षू मायावी मोहजाळात कधी न फसता त्यातून तो सकुशल मुक्त होतो अर्थात तृष्णारूपी जटांचे अंतर्बाहय सर्व पाश तोडून टाकतो.''

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १६

१) मिलिंद प्रश्न ग्रंथाच्या आधारे पूर्वयोगा विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

२) मिलिंद प्रश्न ग्रंथाच्या आधारे वस्तूच्या अस्तित्वाची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.५ आयु. रोहण व भन्ते नागसेन यांच्या भेटी विषयी सविस्तर माहिती लिहा. १६

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च / एप्रिल – २०२५
पाली भाषा व साहित्य – संशोधनाचे पद्धतीशास्त्र (MA17303)

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५ कमाल गुण: ८०
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. १६

१) संशोधन संबंधीत माहिती संकलनासाठी ––– आवश्यक आहे.
अ) वेळ ब) आवड
क) पैसा ड) विस्तृत शोध

२) संशोधन अहवाल तयार करणे हा संशोधन प्रक्रियेतील ––– टप्पा आहे.
अ) तिसरा ब) दुसरा
क) पहिला ड) अंतिम

३) संशोधनाची मौलिकता ही ––– वर अवलंबून असते.
अ) तथ्यावर ब) विषयावर
क) अभ्यासावर ड) संशोधकावर

४) निवडक संशोधन विषयात निवड कशी असावी?
अ) अचूक ब) योग्य
क) नवीन ड) धोरणात्मक

५) संशोधन आराखडयाचे वर्गीकरण किती प्रकारात केले जाते?
अ) २ ब) ३
क) ४ ड) ५

६) साहित्य संशोधन प्रक्रियेत मागील संशोधन निष्कर्षाचे ––– होणे अपेक्षित आहे.
अ) पुनरावृत्ती ब) मांडणी
क) नक्कल ड) पुनरावलोकन

७) विखुरलेल्या साहित्याचा संग्रह हा पालि साहित्य संशोधनातील प्रमुख ––– आहे.
अ) शोध ब) घटक
क) हेतु ड) विषय

८) संशोधकाला संशोधनाची निश्चित दिशा कशामुळे प्राप्त होते?
अ) संशोधन आराखडा ब) मार्गदर्शकामुळे
क) गृहितकांमुळे ड) विषयामुळे

९) धार्मिक साहित्याचे निरपेक्ष मूल्यमापन करण्यासाठी संशोधकास कोणती भूमिका आवश्यक असते?
अ) धर्म योग्य ब) धर्म श्रध्देची
क) तटस्थ ड) धार्मिकतेची

१०) निष्कर्ष खरे उतरवण्यासाठी ——— आवश्यकता असते.
अ) पुराव्यांची ब) वाचनाची
क) लेखनाची ड) समीक्षेची

११) कोणत्या प्रकारच्या संशोधन अभ्यासातून भाषेचे अनुभव विश्व समृध्द होते?
अ) तुलनात्मक ब) चिकित्सक
क) अनुवादित ड) निवडक

१२) संशोधन लेखनाची अभिव्यक्ती म्हणजे काय?
अ) भाषा स्वातंत्र्य ब) व्यक्ती स्वातंत्र्य
क) विचार स्वातंत्र्य ड) तथ्यांची मांडणी

१३) कोणत्या अभ्यास संशोधनात संशोधकाची जोखीम व जबाबदारी अधिक असते?
अ) विवेचनात्मक ब) मूल्यमापनात्मक
क) निवडक ड) चिकित्सक

१४) संशोधन म्हणजे ———.
अ) नवीन शोध घेणे ब) पुन्हा शोध घेणे
क) माहिती गोळा करणे ड) वैज्ञानिक संशोधन

१५) दोन गोष्टीमधील साम्य आणि फरक यांच्यातील कारणमीमांसेचा अभ्यास कोणत्या संशोधन पद्धतीने करता येते.
अ) वर्णनात्मक ब) तुलनात्मक
क) विश्लेषणात्मक ड) ऐतिहासिक

१६) सध्याच्या माहिती व तंत्रज्ञान युगात ——— संशोधनासाठी दुय्यम साहित्याचा एक प्रमुख स्त्रोत आहे.
अ) ग्रंथालय ब) संगणक
क) आभासी ग्रंथ ड) मोबाईल

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १६

१) आशय विश्लेषण म्हणजे काय? ते सांगून त्याची वैशिष्टये लिहा.
२) प्रयोगत्मक संशोधन आराखडा म्हणजे काय?
३) माहिती संकलनातील प्रश्नावलीचे फायदे व तोटे लिहा.
४) संशोधन आराखडयाचे वर्गीकरण कशाच्या आधारावर केले जाते.
५) आदर्श संशोधन अहवालाची वैशिष्टये लिहा.
६) असहभागी अनियंत्रित निरीक्षण म्हणजे काय? हे सांगून त्यांचे गुण व दोष लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६

१) संशोधनातील वस्तुनिष्ठतेचे महत्त्व या विषयी माहिती लिहा.
२) मूलभूत संशोधन म्हणजे काय? संशोधन प्रक्रियेचे घटक लिहा.
३) तौलिनिक अभ्यास म्हणजे काय? त्यांची वैशिष्टये लिहा.
४) गृहितके म्हणजे काय हे सांगून त्याची वैशिष्टये लिहा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १६

१) ऐतिहासिक संशोधन पद्धती ही वर्णनात्मक संशोधन पद्धतीपेक्षा वेगळी कशी ते लिहा.

किंवा

२) नमुना निवड म्हणजे काय? त्याचे प्रकार व वैशिष्टये लिहा.

प्र.५ माहिती संकलनातील मुलाखतीचे स्वरूप व वैशिष्टये याचे सविस्तर विवेचन करा. १६

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च / एप्रिल – २०२५
दिघनिकाय – ब्रम्हजालसुत्त (MA17304)

वार, दिनांक : शनिवार, २४-०५-२०२५ कमाल गुण: ८०
वेळ: सकाळी ११:00 ते 0२:00

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा. १६

१) सुत्तपिटकामध्ये दीघनिकायाचा ––– क्रमांक आहे.
अ) पहिला ब) दुसरा
क) चौथा ड) पाचवा

२) अन्योन्यवाद ––– यांनी मांडला.
अ) संजय बेलट्ठपुत्त ब) पकुध कच्चायन
क) निगण्ठनाथपुत्त ड) मखली गोसाल

३) चातुर्याम सवरवादामध्ये ––– यामाची माहिती सांगितली आहे.
अ) ८ ब) १0
क) ४ ड) ६

४) ––– अशी ब्रम्हजाल सुत्ताची सुरूवात होते.
अ) एके समयी मी ऐकले ब) तेव्हा मी ऐकले
क) त्यावेळी मी ऐकले ड) असे मी ऐकले

५) विवर्त ––– ची पुनरूत्पत्ती होय.
अ) जगाची ब) द्वेषाची
क) भिक्खु संघाची ड) समाधीची

६) ब्रम्हजाल सुत्तात भगवंत उपदेश देताना ––– वेळा समजावून सांगत असे.
अ) एक ब) दोन
क) चार ड) अनेक पर्यायाने

७) अठरा मिथ्या ––– भागात विभागल्या आहेत.
अ) ५ ब) ७
क) ६ ड) ८

८) सुप्रियपरिव्राजक रस्त्याने जात असता ——— ची निंदा करत होता.

अ) भिक्खुसंघ व उपासकांची　　ब) उपासक व बुद्धांची

क) बुद्ध धम्म व संघाची　　ड) शिष्य व उपासकांची

९) तथागतांनी कोणत्या कारणामुळे आनंदी होऊ नका असे म्हटले होते?

अ) भिक्खुची स्तुती　　ब) धम्माची स्तुती

क) संघाची स्तुती　　ड) बुद्ध धम्म संघ स्तुती

१०) अजित केस कम्बल यांनी ——— सिद्धांत मांडला.

अ) उच्छेदवाद　　ब) विक्षेपवाद

क) नियतीवाद　　ड) अन्योन्यवाद

११) दीघनिकायात एकूण ——— भाग आहेत.

अ) ६　　ब) ३

क) ४　　ड) ७

१२) असञ्ञीसत नावाचे देव आहेत त्यांना ——— उत्पन्न झाल्याबरोबर ते त्या लोकातून खाली पडतात.

अ) प्रज्ञा　　ब) संज्ञा

क) विञ्ञान　　ड) समाधी

१३) ब्रम्हजाल ति पि न धारेहि ——— ति पि नंधारेहि।

अ) धम्मपरियाय　　ब) धम्मसजालं

क) दिट्ठजालं　　ड) अधम्मजालं

१४) तथागतांच्या वेळी एकंदरीत ——— श्रमण पंथ होते.

अ) ४0　　ब) ७0

क) ८0　　ड) ६२

१५) ब्रम्हजाल सुत्ताचा उपदेश ——— येथे दिला.

अ) राजगृह व नालंदा　　ब) सारनाथ व बुद्धगया

क) कुशीनारा व कपिलवस्तु　　ड) राजगीर व सारनाथ

१६) विकाल भोजन दुपारी ——— वाजल्यांनतर समजले जाते.

अ) दहानंतर　　ब) बाराच्या नंतर

क) एकच्या नंतर　　ड) दोनच्या नंतर

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १६

१) शाश्वत वादा विषयी माहिती लिहा.
२) दिठ्ठीजाल विषयी माहिती लिहा.
३) चूळशीला विषयी माहिती लिहा.
४) निगण्ठनातपुत यांनी मांडलेला वाद या विषयी माहिती लिहा.
५) महाशील विषयी माहिती लिहा.
६) मखली गोसाल यांनी मांडलेल्या वादा विषयी माहिती लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६

१) ब्रम्हजाल सुत्तातील तीन शील या विषयी सविस्तर माहिती लिहा.
२) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.

"मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो समणो गोतमो सच्चवादी सच्चसन्धो येतो पच्चयिको अवि संवादको लोकस्सा' ति इति वा हि, भिक्खवे पुथुज्जनो तथागतस्स वण्णं वदमानो वदेच्च।

३) ब्रम्हजाल सुत्तातील मिथ्यादृष्टी याविषयी माहिती लिहा.
४) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.

श्रमण गौतम बीजे व वनस्पती यांस इजा करीत नाही तो रोज एकदाच जेवतो तो रात्री काहीही खात नाही व अवेळी भोजन करीत नाही. तो नृत्य, गीत, वादन यासारख्या ग्राम्य गोष्टींपासून अलिप्त असतो. तो माला, गंध, विलेपन, धारण, मंडन, विभूषण इत्यादी गोष्टींपासून अलिप्त असतो.

प्र.४ खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. १६

१) दीघनिकायाचे पालि साहित्यातील महत्त्व विशद करा.

किंवा

२) सुप्रिय व ब्रम्हदत्त यांच्यातील संवाद लिहा.

प्र.५ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १६

ब्रम्हजाल सुत्तातील धार्मिक व तात्तविक माहिती सविस्तर लिहा.

Seat No.	

Set P

एम.ए. (पाली) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५
अभिधम्मपिटक – धम्मसङ्गणी विषयवस्तू (230121401)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५ कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. १२

१) द्वेषमुलकअकुशलचित्त किती आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

२) इतरांच्या अनुकरणाने केलेले विचार कर्म म्हणजे ––– ज्ञान होय.
अ) सम्प्रयुक्त ब) विप्रयुक्त
क) ससंस्कारिक ड) संस्कारिक

३) कोणत चित्त हे अर्हताच्या चित्त अवस्थेचे सूचक आहे?
अ) विपाक चित्त ब) क्रिया चित्त
क) कुशल चित्त ड) अकुशल चित्त

४) भौतिक जगाच्या अवस्थेसह उत्पन्न होणाऱ्या प्रत्येक वस्तूत ––– विद्यमान असते.
अ) विचार ब) अधम्म
क) धम्म ड) अस्तित्व

५) ––– अकुशल चेतसिक आहेत.
अ) १० ब) १२
क) १३ ड) १४

६) ––– ही चित्ताची तिसरी भूमी आहे.
अ) रूपावचर ब) कामावचर
क) अरूपावचर ड) लोकोत्तर

७) "चेतनाहं ––– वदामि। भिक्खवे !"
अ) कम्मं ब) चेतनाहं
क) धम्मं ड) चित्तं

८) रूप स्वयं कशा विकार अवस्थांनी समाविष्ट आहे?
   अ) बदलत्या   ब) अलौकिक
   क) कर्माच्या   ड) भौतिक

९) अभिधम्मपिटकात एकूण किती ग्रंथांचा समावेश आहे?
   अ) पाच   ब) सहा
   क) सात   ड) आठ

१०) धम्मसंगिनी हा ग्रंथ एकूण किती भागात विभागला आहे?
   अ) चार   ब) पाच
   क) सहा   ड) सात

११) धम्म संगिनीतला दुसरा भाग कोणता आहे?
   अ) निक्खेपकांड   ब) चित्तकांड
   क) रूपकांड   ड) अत्थुधार कांड

१२) जेचित्तराग, द्वेष, मोहरहित असते त्याला कोणते चित्त म्हणतात?
   अ) लोभमुक्त   ब) द्वेषमुक्त
   क) कुशल   ड) अकुशल

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणतेही चार) १२

१) चित्तविभक्ति
२) चेतसिक धम्म
३) कामावचर भूमी
४) अव्याकृत चित्त
५) ध्यानांगे
६) लोभमूलक चित्त

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२

१) चेतसिकता म्हणजे काय स्पष्ट करा.
२) कामावचर भूमीचे अकुशल चित्त स्पष्ट करा.
३) अव्याकृत धम्म म्हणजे काय?
४) रूपावचर भूमीचे विश्लेषण करा.

प्र.४ १) धम्मसङगणी ग्रंथातील अंतरंग स्पष्ट करा. १२

किंवा

२) अभिधम्म हा मानवी जीवनास उत्तम मार्गदर्शक कसा आहे याचे विश्लेषण करा.

प्र.५ धम्मसङगणी ग्रंथातील अत्थुधार कांडाचे महत्त्व स्पष्ट करा. १२

Seat No.	

Set | **P**

M.A. (Pali) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
अभिधम्मपिटक – धम्मसङ्गणी विषयवस्तू (230121401)

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025 Max. Marks: 60
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the sentence by choosing the correct option from the options given below. **12**

1) How many are the akuśala citta of hatred?
a) Two b) Three
c) Four d) Five

2) Thoughts and actions done by imitating others are _____ knowledge.
a) Samprayukta b) Viprayukta
c) Sasanskārika d) Sanskarika

3) Which mind is indicative of the state of mind of an arahant?
a) Vipaka mind b) Kriya mind
c) kuśala citta d) akuśala citta

4) _____ is present in every object that arises along with the state of the material world.
a) Thoughts b) Unrighteousness
c) Dhamma d) Existence

5) _____ are akuśala citta.
a) 10 b) 12
c) 13 d) 14

6) _____ this is the third land of the mind.
a) Rupāvacara b) Kāmāvacara
c) Arupāvacara d) Lōkōttara

7) “Chetanaham _____ Vadami I Bhikkhuse!”
a) Kammaṁ b) Chetanam
c) Dhamma d) Chitta

8) What are the states of change of form itself?
a) Changing b) Supernatural
c) Karma d) Physical

9) How many books are included in the Abhidhammapiṭaka?
a) Five b) Six
c) Seven d) Eight

10) Into how many parts is the Dhammasaṃgiṇi divided?
a) Four b) Five
c) Six d) Seven

11) What is the second part of the Dhammasaṃgiṇi?
a) Nikkhēpakāṇḍa b) Cittkānṇḍa
c) Rupakāṇḍa d) Atthudhāra kāṇḍa

12) Which mind is called a mind that is free from anger, hatred, and delusion?
a) Greed-free b) Hate-free
c) kuśala d) akuśala

Q.2 Write notes. (Any Four) **12**
1) Cittavibhakti
2) Cētasika dhamma
3) Kāmāvacara bhūmī
4) Avyākrta citta
5) Dhyānāṅgē (Parts of Meditation)
6) Lōbhamūlaka citta (Greed-oriented mind)

Q.3 Write answers to the following questions. (Any Two) **12**
1) Explain what is Cētasikatā.
2) Explain the akuśala citta of the Kāmāvacara bhūmī.
3) What is Avyārkrta dhamma?
4) Analyze the Rupāvacara bhūmī.

Q.4 a) Explain the content of the Dhammasaṃgiṇi. **12**

OR

b) Analyze how Abhidhamma is a good guide to human life.

Q.5 Explain the importance of the Atthudhāra Kanda in the Dhammasaṃgiṇi. **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
अंगुत्तरनिकाय – धम्मिकवग्गो (230121402)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५ **कमाल गुणः ६०**
वेळ: दूपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **१२**

१) यं मनुसा नमस्सन्ति सब्ब धम्मानं———.
अ) पारगुं ब) सारगुं
क) मारगुं ड) तारगुं

२) सोरच्यं अविहिंसाच ——— नागस्स ते दुबे.
अ) सादा ब) पादा
क) नादा ड) कादा

३) सेय समाहितो नागो, निसिनो पि———.
अ) तमहितो ब) पमाहितो
क) समाहितो ड) कमाहितो

४) तयेब लोके ——— बुध्दो लोके विहरति.
अ) पुजातो ब) कुजातो
क) तुंजातो ड) सुजातो

५) दालिद्दीयं दुक्खं लोके इणादानंच ———.
अ) वुच्याति ब) मुच्याति
क) कुच्याति ड) तुच्याति

६) अनुचरन्ति नं संङ्प्पा ——— दुखा.
अ) पानसा ब) मानसा
क) तानसा ड) सानसा

७) एवंमेतं गहट्ठट्ठानं चागो ——— पवड्ढति.
अ) सुञ्ञ ब) कुञ्ञ
क) पुञ्ञ ड) मुञ्ञ

८) सध्दा सति च विरियं ––– च विपस्सना.
   अ) पमथो   ब) अमथो
   क) तमथो   ड) समथो

९) बहुं च सो पसवाति अपुञ्ञ तादिसो –––.
   अ) नरो   ब) करो
   क) सरो   ड) तरो

१०) यो चेंक दि द्विसम्पन्नं भिक्खु बुध्दस्स –––.
   अ) पावकं   ब) सावंक
   क) नावकं   ड) मावकं

११) धम्मलध्देही भोगेही ददं ––– पसादयं
   अ) पितं   ब) मितं
   क) चितं   ड) सिसं

१२) कर्माच्या उत्पत्तीचे ––– हेतु आहेत.
   अ) ०८   ब) १०
   क) १२   ड) ०६

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) १२

१) उदायीने नागाचे वर्णन लिहा.
२) मिगसाले तथागता सोबत केलेला संवाद लिहा.
३) तथागत बुध्द व आनंदाचा संवाद लिहा.
४) दारीद्री विषयी माहिती लिहा.
५) धर्मकयीत भिक्खु विषयी माहिती लिहा.
६) मोष्ठीय सोबका विषयी माहिती लिहा.

प्र.३ खलील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२

१) खेम सुत्तातील खेम व सुमनाचा संवाद लिहा.
२) खालील पालि भाषेतील उताऱ्याचा अनुवाद मराठीत करा.
सब्बे अच्चे रूपी नागो हिमवाञ्ञे सिलुच्चये।
सब्बेसं नागनामानं सच्चमानो अनुत्तरो।।
नागं वो कितसिस्सामि न हि आगु करोति सो।
सोरच्च अविहिंसाच पादा नागस्त ते दुवे।।
तपोच च ब्रम्हचारियं चरणा नागस्त त्यापरे।
सध्दाहत्थो महानागो उपक्खासेत दन्तवा।।
३) सन्दिट्ठिक सुत्तातील ब्राम्हण व तथागताचा संवाद लिहा.

४) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत अनुवाद करा.
आनंद कुठे ती मुर्ख अपण्डिता आईच्या मायेची
मृगशाला उपासिका आणि कुठे माणसांच्या इंद्रियांच्या
विषयाचे ज्ञान की कोणती तीक्ष्ण इंद्रिय आहेत
आणि कोणती मृदू इंद्रिय आहेत.
हया जगात सहा प्रकारचे लोक विद्यमान आहेत.
कोणत्या सहा प्रकारचे आहेत.

प्र.४ खलील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२

१) इणसुत्तातील धार्मिक व तात्वीक आशय सविस्तर लिहा.

किंवा

२) महाचुंद सत्तातील संवाद सविस्तर लिहा.

प्र.५ खालील प्रश्न सविस्तर लिहा. १२

अंगुत्तर निकायामध्ये धम्मिक वग्गाचे महत्त्व सविस्तर लिहा.

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
अंगुत्तरनिकाय – धम्मिकवग्गो (230121402)

Day & Date: Friday, 16-May-2025 Max. Marks:60
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) Yanng manusa namassanti Sab Dhammanang____.
a) Pargunga b) saranunga
c) maragunga d) Tera gunga

2) Sorachayaya Avhihimsoach _____ Nagaasa te duve.
a) Sada b) Pada
c) Nada d) kada

3) Seya samhito Nago nisino Pi _____.
a) Tamhito b) pamahito
c) Samahito d) Kamhito

4) Tatheva Loke _____ Buddho Loke viharati.
a) Pujato b) kujato
c) Tujato d) sujato

5) Dallidiyang dukkhang Loke indanang cha _____.
a) Uchatti b) Muchathi
c) kaccheti d) tuchati

6) Tatv anucharantin Sankappa _____ Dukha.
a) Panasa b) Manasa
c) tansa d) Sansa

7) Yevanmetang ghahtthanang chago - Pawadhatti
a) Suiyya b) kuiyya
c) Puyya d) Miyya

8) Saddha Sachit viryang _____ cha vipassana.
a) Pamattho b) Amattho
c) Tamattho d) Samattho

9) Bahuch so Pasavati apuyya tadiso _____.

a) Naro b) Karo
c) Taro d) Saro

10) Yo check ditthisampann bhikku buddhassa_____.
a) Pavakan b) savakan
c) Tavakan d) Mavakkan

11) Dammladhehi bhogehi dadan _____ Pasadayan.
a) Pritam b) Mithan
c) chittan d) Shittan

12) The purpose of Karma origin are _____.
a) 08 b) 10
c) 12 d) 06

Q.2 Write short notes. (Any Four) **12**
1) Write description of the in Udayi Naga.
2) Write about the conversation between Migasala and Tathagat.
3) Write the conversation between Buddha and Anand.
4) Write information about Dalitho.
5) Write information about Dhammakathit bhikku.
6) Write information about molia sivak.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) **12**
1) Write about khem and suman's conversation in khemsutta
2) Translate the pali stanza into Marathi
"Subbe acharupee Nago himvaye silucchya
SubbeSang NagNaman sacche Manav anuttaron Nagan vo Kit-issa
Sami Nahi ago karoto so
Sorrachy avshinsach padhanagassa tedve
Tapo ch brahmcharya charana nagass tyapare
Saddha hatto mahnago upekhasethdantava "
3) Write about the conversation between Brahmin and Tathagat in Sadhi Sanditthikkasutta.
4) Translate the Marathi stanza into Pali
आनंद कुठे ती मुर्ख अपपंडिता आईच्या मायेची मृगशाला उपासिका आणि कुठे माणसांच्या इंद्रियांच्या विषयाचे ज्ञान कोणती तीक्ष्ण इंद्रिय आहेत आणि कोणते मृदू इंद्रिय आहेत. आनंद. या जगात सहा प्रकारचे लोक विद्यमान आहेत. कोणते सहा प्रकारचे आहेत.

Q.4 Write detailed answer. (Any One) **12**
a) Describe in detail about the religious and philosophical summary of Insutta.

OR

b) Write in detail the conversation given in mahachunda Sutta.

Q.5 Write detailed answer. **12**
Write in detail about the dhamikvagga's importance in Anguttar nikay

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा: मार्च / एप्रिल – २०२५
महावंस–महेंद्र लंकागमन (230121403)

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५ **कमाल गुण: ६०**
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **१२**

१) हिमालय प्रदेशातील किती नाग शरण आले.
अ) १०□००० ब) ३०□०००
क) ८०□००० ड) ८४□०००

२) ––– नायक सोत्तापत्ती फळाला प्राप्त केले.
अ) हरिसी ब) कुम्भण्ड
क) पण्डंक ड) जांभाल

३) महाधर्मरझीत यांना कोणत्या देशात पाठविले?
अ) पंजाब ब) महाराष्ट्र
क) गांधार ड) स्वर्णभूमी

४) महामेघवन उदयान कोणी बनविले.
अ) मुटासीव ब) अशोक
क) पांडूकाभय ड) सुवर्णपाली

५) दुवे ––– चानुकला कुलानुच्छविका अहु.
अ) भीता ब) मीता
क) थीता ड) पिता

६) रतनानि अनग्धानि धम्मसो को –––.
अ) पमानि मे ब) कमानि मे
क) तपानि मे ड) इमानि मे

७) अदसु पण्णाकारे ते दिस्वा तानि –––.
अ) पसीदीसो ब) मसीदीसो
क) तसीदीसो ड) कसीदीसो

८) मा दानि कोधं ––– इतो उदं ययापुरे.
अ) तनयि ब) जनयि
क) पनयि ड) मनयि

९) गन्त्वा परन्तकं थेरो ––– धम्मरक्खितो.
अ) कस्मीर ब) लंका
क) थोनको ड) महीसमण्डल

१०) किमेतं ति च ––– येरा ते एवमाहु ते.
अ) कुच्छित्वा ब) मुच्छित्वा
क) सुच्छित्वा ड) पुच्छित्वा

११) गणेने व इधागम्म ––– मिस्सकपब्बते.
अ) रम्मे ब) सम्मे
क) पम्मे ड) कम्मे

१२) राजा मुटासीवाला किती कन्या होत्या?
अ) तीन ब) चार
क) दोन ड) पाच

प्र.२ संक्षिप्त उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) १२
१) नगरपवेसन विषयी माहिती लिहा.
२) द्वितीय महानाम थेरा विषयी माहिती लिहा.
३) धम्म अशोकाविषयी माहिती लिहा.
४) धातागमण वण्णना विषयी माहिती लिहा.
५) राजा मुटासीवा विषयी माहिती लिहा.
६) जिन सासनं जोतका विषयी माहिती लिहा.

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (कोणत्याही दोन) १२
१) खालील पालि उत्ताऱ्याचे मातृभाषेत अनुवाद करा.
गन्त्वा चतूहि थेरे हि देसेसि माज्झिमो इसि।
हिमवन्त पदेसस्मिं धम्म च प्पवतनं।।
पापुणिंसु अयीती पाणकोहियो।
विसुं ते पञ्च रट्ठाति पञ्च थेरा पसादयुं।।
पुरिसा सतसहस्सानि एके कस्सेव सन्तिके।
पब्बजिसु पसदिन सम्मासम्बुध्दसासगे।।

२) राज्यअभिषेकाच्या वेळी घडलेल्या घटनाची सविस्तर माहिती लिहा.

३) खालील मराठी उताऱ्याचे पालित अनुवाद करा.
बुध्द सासन प्रतिष्टित करण्यासाठी मध्यदेशाबाहेर बुध्द धर्माची स्थापना करावयाची आहे. सिमा रेषेच्या बाहेरच्या प्रदेशाचा विचार केला हे लक्षात घेऊन कार्तिक महिन्यात अनेक स्थविरांना निरनिराळया ठिकाणी पाठविण्यात आले.

४) बुध्दधम्म प्रसार, प्रचार करण्यासाठी पाठवलेल्या थेरा विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.४ कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. १२

१) महेंद्र थेराचे लंकेत आगमन याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

२) महावंस ग्रंथातील देवानंपियतिस्स भिसेकवण्णना विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.५ दिर्घोत्तरी प्रश्न. १२

आरवाचल नागराज व महेंद्राचा संवाद सविस्तर लिहा.

Seat No.	

Set P

M.A. (Pali) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April - 2025
महावंस–महेंद्र लंकागमन (230121403)

Day & Date: Tuesday, 20-May-2025 Max. Marks:60
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. **12**

1) How many Nag surrender in himalya region?
a) 10,000 b) 30,000
c) 80,000 d) 84,000

2) Who _____ hero did rich Sottpatti destiny.
a) Harisi b) Kumbhnd
c) Pandak d) Jambhal

3) Mahadharm razit send was in _____ country.
a) Panjab b) Maharashtra
c) Gandhar d) Swarnbhoomi

4) Who made mahamedhvan udyan?
a) Muttaseva b) Ashoka
c) Pandukabhay d) Suvarnpali

5) Duve _____ chanukala Kulanuchchhvika aha.
a) Bhita b) Mita
c) Thhita d) Pita

6) Rtanani angdhani dhmmsoko _____.
a) Pmanime b) Kmani may
c) Tpanime d) Emanime

7) Adsu pannkare te diswatani _____.
a) Pasidiso b) Masidiso
c) Tasidiso d) Kasidiso

8) Ma danikodhang _____ eto udang yayapure.
a) Tanayi b) Jnayi
c) Panyi d) Manyi

9) Gantva prntakam thero _____ dhammrkikhto.
a) Kasmeer b) Lankh
c) Thonko d) Mhismandal

10) Kimetan tic h _____ year te eamahu te.
a) Kuchchhitva b) Muchchitva
c) Suchichhitva d) puchichitva

11) Ranene va Edhagmm _____ misskapbbte
a) Ramme b) Samme
c) Pamme d) Kamme

12) King Mutasiwala had _____ daughters.
a) 3 b) 4
c) 2 d) 5

Q.2 Brief Answer. (Any Four) **12**

1) Write information on nagarpavesan
2) Write information of Mahanam thera II
3) Write information about Dhamma Ashoka
4) Write information Dhata gaman vanna
5) Write information about king Mutasiva
6) Write information Jin Sasnan Jotaka

Q.3 Write Short Notes (Any Two) **12**

1) Translate Pali stanza in to Marathi/English

गत्वा चतु हि थेरे हि देसे सि माजझिमो इसी!
हिमवंत पदेसस्मि धम्म च प्पवतन
पापुनिनसु अयीती पाणकोहियो
विसू ते पययच रद्वती पयाय थेरं पसाद्यू
पुरीसा सत सहस्सानि एके कस्सेव सन्तिके
पबब जिसू पसंदीन सम्मासम्बुद्ध सासगे

2) Write in details about coronation event.
3) Translate the following paragraph in Pali.

बुद्ध सासन प्रतिष्ठित करण्यासाठी मध्य देशाबाहेर
बुद्ध धर्माची स्थापना करावयाची आहे.
सीमारेषेच्या बाहेरचा प्रदेशाचा विचार केला हे
लक्षात घेऊन कार्तिक महिन्यात अनेक
स्थवीरांना निरनिराळया ठिकाणी पाठवण्यात आले.

4) Write in detail about the thera's sent for the propogation of buddhist religion.

Q.4 Broad Question. (Any One) **12**

a) Write in details about Mahendra thera’s entrance in lanka.

OR

b) Write in detail about Devanpiyatissa Bhisekvananna in Mahvans.

Q.5 Long answer **12**

Write in detail dialog between Aravanchan Nagraj and Mahendra.

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
विपस्सना अभ्यास (230121405)

वार, दिनांक : गुरूवार, २२-०५-२०२५ कमाल गुण: ६०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **१२**

१) कोणते मन जुने संस्कार दूर करण्याचा सूक्ष्म अभ्यास करते?
अ) अंतरमन ब) बाह्यमन
क) स्थिरमन ड) सूक्ष्ममन

२) सम्यक प्रयत्न किती प्रकारचे आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

३) सुखद गोष्टीनी मोहूनन जाणे आणि दुःखद गोष्टीनी व्याकूळ न होणे ही मनाची कोणती अवस्था असते?
अ) उपेक्षित ब) करूणामय
क) सम ड) विषम

४) संवेदनशील, जागरूक आणि अविचलीत मनाची अवस्था कशी असते?
अ) सन्त ब) समतेची
क) विवेकाची ड) चंचलतेची

५) 'विपस्सना' हा शब्द कोणत्या भाषेची निगडीत आहे?
अ) मराठी ब) हिंदी
क) पालि ड) संस्कृत

६) विपस्सने मधील 'वि' हा शब्द काय दर्शवितो?
अ) शोध घेणे ब) विचार
क) विरूध्द ड) विशेष

७) 'निच्चं ––– सति।
अ) वद्धापचायिनो ब) सम्मा
क) अनापाना ड) कायगता

८) बोधिसत्व सिद्धार्थाने आलारकालामाकडून कितवे ध्यान शिकले?
   अ) पाचवे　　ब) सहावे
   क) सातवे　　ड) आठवे

९) मानवी जीवनात कोणत्याही समस्येचे मूळ कशात आहे?
   अ) आचरणात　　ब) मनात
   क) कलहात　　ड) संसारात

१०) 'सति' या शब्दाचा अर्थ काय होतो?
   अ) सात　　ब) सह
   क) सजगता　　ड) बरोबरीने

११) विशेष प्रकारच्या ज्ञानाला काय म्हटले आहे?
   अ) विपस्सना　　ब) अभिज्ञा
   क) विपञ्ञा　　ड) विज्ञान

१२) अनापान सतिचा अभ्यास करताना कोणते संस्कार शांत करणे आवश्यक ठरते?
   अ) अनित्य　　ब) वाचिक
   क) कायिक　　ड) मानसिक

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणतेही चार) **१२**

१) आयतन
२) समता भाव
३) उपशमनानुसति
४) सकाय दिट्ठी
५) अष्टांग मार्ग
६) वेदना

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **१२**

१) विपस्सनेतप्रज्ञा भावनेचा अभ्यास कसा करावा?
२) पाच निवरणे सांगा.
३) अनापान सति कशी केली जाते?
४) चित्तानुपस्सना म्हणजे काय?

प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **१२**

१) चारअनुपस्सनेचे विपस्सनेतील महत्व सांगून सविस्तर विश्लेषण करा.

किंवा

२) विपस्सना आणि बौद्ध भिक्खू जीवन यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्र.५ सविस्तर प्रश्न. (अनिवार्य प्रश्न) १२

विपस्सनेचा अभ्यास विद्यार्थ्यास कसा फायदेशीर ठरतो याचे सविस्तर विश्लेषण करा.

Seat No.	

Set P

M.A (Pali) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS) Examination: March/April – 2025
विपस्सना अभ्यास (230121405)

Day & Date: Thursday,22-May-2025 Max. Marks: 60
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the sentence by choosing the correct option from the options given below. **12**

1) Which mind makes a subtle study of removing old habits?
a) Inner mind b) Outer mind
c) Steady mind d) Subtle mind

2) How many types of right effort are there?
a) Two b) Three
c) Four d) Five

3) Not being attracted by pleasant things and not being disturbed by unpleasant things is what state of mind?
a) Neglected b) Compassionate
c) Even d) Odd

4) What is the state of a sensitive, aware and unwavering mind?
a) Saint b) Equanimity
c) Discernment d) Restlessness

5) The word ‘Vipassana’ is associated with which language?
a) Marathi b) Hindi
c) Pali d) Sanskrit

6) What does the word ‘vi’ in Vipassana indicate?
a) To search b) To think
c) Against d) Special

7) Niccham _____ Sati I.
a) Vaddhapachaiyino b) Samma
c) Anapana d) Kayagata

8) How many meditations did Bodhisattva Siddhartha learn from Alarakalam?
a) Fifth b) Sixth
c) Seventh d) Eighth

9) In what is the root of any problem in human life?
a) In conduct b) In the mind
c) In strife d) In the world

10) What does the word 'sati' mean?
a) Seven b) With
c) Awareness d) Equal

11) What is a special kind of knowledge called?
a) Vipassana b) Abhidhya
c) Vipantra d) Vigyan

12) Which samskaras are necessary to be stilled while practicing Anapana Sati?
a) Anitya b) Vocative
c) Bodily d) Mental

Q.2 Write notes. (Any Four) **12**
1) Aitana
2) Samata Bhava
3) UpashamanaAnusati
4) SakayaDitthi
5) Ashtanga Marga
6) Vedana

Q.3 Write answers to the following questions. (Any Two) **12**
1) How to practice Prajna Bhavana in Vipassana?
2) Name the five nivaranas.
3) How is Anapana Sati done?
4) What is Chittanupassana?

Q.4 Write the detailed answer. (Any One) **12**
1) Analyze the four Anupassanas in detail, explaining their importance in Vipassana.

OR

2) Explain the correlation between Vipassana and Buddhist monastic life.

Q.5 Analyze in detail how the practice of Vipassana benefits the student. **12**

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – IV) (नवीन / जुना) (CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
अभिधम्मपिटक–पुग्गलपत्रति व पट्ठान–विषयवस्तू (MA17401)

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५ कमाल गुण: ८०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **१६**

१) पुग्गलपञ्ञति कोणत्या दोन भागात विभागला आहे?
अ) धातु, अधातु ब) उद्देस, निद्देस
क) सुखद, दुखद ड) कुशल, अकुशल

२) कोणत्या पुग्गलपञ्ञतितील व्यक्तींना उंदराची उपमा दिली आहे?
अ) दुक ब) तिक
क) चतुक ड) पञ्चम

३) अभिधम्मपिटकाचा चौथा ग्रंथ कोणता आहे?
अ) विभंग ब) कथावत्थु
क) धातुकथा ड) पुग्गलपञ्ञति

४) बोज्झांगाचा अर्थ काय होतो?
अ) बुजलेले अंग ब) भिजलेले अंग
क) भुजंग ड) बोधि अंग

५) अकुशल चेतसिक किती आहेत?
अ) १० ब) १२
क) १३ ड) १४

६) द्वेषमुलक अकुशल चित्त किती आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

७) अरूपावचर भूमिचे कुशल चित्त किती आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

८) इतरांच्या अनुकरणाने केलेले विचार कर्म हे कोणते ज्ञान होय?
अ) सम्प्रयुक्त ब) विप्रयुक्त
क) ससंस्कारिक ड) संस्कारिक

९) कोणते चित्त हे अर्हताच्या चित्त अवस्थेचे सूचक आहे?
अ) विपाक चित्त ब) क्रिया चित्त
क) कुशल चित्त ड) अकुशल चित्त

१०) चित्ताच्या किती भूमी आहेत?
अ) चार ब) पाच
क) सहा ड) सात

११) उत्पन्न होणाऱ्या प्रत्येक वस्तूत भौतिक जगाच्या अवस्थेसह काय विद्यमान आहे?
अ) विचार ब) अधम्म
क) धम्म ड) अस्तित्त्व

१२) तथागतांनी अभिधम्माचा उपदेश कोठे दिला?
अ) सारनाथ येथे ब) चापाल चैत्यात
क) देवलोकात ड) पुष्करणी तलावाजवळ

१३) अभिधम्मातचित्ताचा अर्थ काय आहे?
अ) मन ब) चेतना
क) जीव ड) आत्मा

१४) पट्ठान ग्रंथात एकूण किती अध्याय आहेत?
अ) ४२५ ब) ४२६
क) ४२७ ड) ४२८

१५) चित्ताची तिसरी भूमी कोणती आहे?
अ) रूपावचर ब) कामावचर
क) अरूपावचर ड) लोकोत्तर

१६) अवागमनाच्या चक्राला कोण गतिमान करते?
अ) धम्म ब) विद्या
क) अविद्या ड) क्लेश

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) १६

१) धातूपञ्ञति
२) अकुप्पधम्मो
३) अरूपावचर
४) पुथुज्जन
५) अनागामी
६) अधिपती प्रत्यय

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६

१) अनन्तर प्रत्ययाचे थोडक्यात स्पष्टीकरण लिहा.
२) ढगाची उपाम सांगून व्यक्तीचे वर्णन करा.
३) पश्चजात आणि आसेवन प्रत्यय उदाहरणासह स्पष्ट करा.
४) सोतापन्न व्यक्तीची ओळख स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १६

अ) पट्ठान ग्रंथातील २४ प्रत्ययाचे स्पष्टीकरण लिहा.

किंवा

ब) अभिधम्मपिटकातील चेतसिकता आणि व्यक्तीप्रकार यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.

प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १६

अभिधम्मपिटकातील पट्ठान ग्रंथाच्या आधारे पुग्गलपञ्ञतिची कारण परंपरा स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – IV) (नवीन / जुना) (CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
सुत्तपिटकः अंगुत्तरनिकाय (MA17402)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १६-०५-२०२५ कमाल गुण: ८०
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय लिहा. (वस्तुनिष्ठ प्रश्न) १६

१) अहंकार नष्ट करण्यासाठी कोणत्या संज्ञेचा अभ्यास केला पाहिजे?
अ) अनात्म ब) अनित्य
क) निब्बाण ड) समाधी

२) अंगुत्तर निकायातील एकक या भागात वगाची संख्या किती आहे?
अ) ११ ब) १३
क) २३ ड) २१

३) सुत्तपिटकामध्ये अंगुत्तर निकायाचा कितवा क्रमांक आहे?
अ) पाचवा ब) सहावा
क) चौथा ड) सातवा

४) सब्बत्थ संवुत्तो नागो एसा ——— सम्पदा।
अ) मागस्स ब) पागस्स
क) नागस्स ड) सामस्स

५) दुक्क निपातात वग्ग संख्या किती आहे?
अ) १६ ब) १८
क) २० ड) २२

६) ध्यानी भिकखु कोणाचा तिरस्कार करतात?
अ) धर्मकथित भिक्खूंचा ब) धर्मकथित उपासकांचा
क) धर्मकथित लोकांचा ड) धर्मकथित संघाचा

७) सो संसप्पति कायेन, वाचाय ——— चेतस।
अ) उद ब) कद
क) मद ड) सद

८) अंगुत्तरनिकायात पहिल्या तीन निकायात कोणत्या धर्माचे तत्वज्ञान मांडले आहे?
अ) हिंदू ब) जैन
क) बौद्ध ड) शीख

९) पूर्ण काश्यपाने किती अभिजाती सांगितल्या आहेत?
अ) ४ ब) ८
क) ६ ड) १0

१0) "सो पापकम्मो ––– जानं दुक्कटमत्तनो।
अ) सुम्मेधो ब) कुम्मेधो
क) दुम्मेधो ड) पुम्मेधो

११) गच्छं समाहितो नागो, ठितो ––– समाहितो।
अ) पागो ब) सागो
क) नागो ड) तागो

१२) अंधकाराला कशाने छेदता येते?
अ) सम्यक दृष्टी ब) सम्यक संकल्प
क) सम्यक व्यायाम ड) सम्यक समाधी

१३) अंगुत्तर निकायाची मांडणी कोणत्या पद्धतीने केली आहे?
अ) वर्णनात्मक ब) संख्यात्मक
क) विश्लेषणात्मक ड) संशोधनात्मक

१४) कोणता व्यक्ती दुःखातून मुक्त होतो?
अ) कमजोर ब) ज्ञानी
क) धौर्यवान ड) अज्ञानी

१५) अंगुत्तर निकायामध्ये एकूण किती सुत्त आहेत?
अ) २४0८ ब) २२0८
क) २२0६ ड) २३0८

१६) चतुकनिपातात वग्गाची संख्या किती आहे?
अ) २८ ब) १८
क) २0 ड) २६

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १६

१) प्रथम सन्दिट्ठिक सुत्ताचा संवाद थोडक्यात लिहा.
२) महाचुन्द सुत्ता विषयी माहिती लिहा.
३) मिगसालासुत्ता विषयी माहिती लिहा.
४) अप्पमादसुत्ता विषयी माहिती लिहा.
५) धम्मिक सुत्ता विषयी माहिती लिहा.
६) अंगुत्तर निकायातील सामाजिक आशय स्पष्ट करा.

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १६

१) दुतिय सन्दिट्ठिक सुत्तातील तात्वीक व धार्मिक माहिती लिहा.
२) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.
यं खो त्वं, ब्राम्हण, सन्तं वा अज्झत्तं रागं 'अत्थि मे अज्झत्तं रागो' ति पजानासि, असन्तं वा अज्झत्तं रागं 'नत्थि मे अज्झत्तं रागो' ति पजानासि – एवं पि खो ब्राम्हण सन्दिट्ठि को धम्मो होति ——— पे.।
३) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.
"आयुष्मानांनो, धर्मकथिक भिकखू धर्मकथिक भिकखूंचेच यश गात असतात. ते ध्यानी भिकखूंच्या गुणांची चर्चा करीत नाहीत. त्यामुळे ना धर्मकथिक भिकखूंना प्रसन्नता होत असते, ना ध्यानी भिकखूंना प्रसन्नता होत असते ना ध्यानी भिकखूंना प्रसन्नता होत असते ते बहुजनांच्या हितासाठी रत होत नसतात.
४) नागसुत्तातील तथागत बुद्ध व आनंदाचा संवाद लिहा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. १६

१) महाचुन्द सुत्ताच्या आधारे भिकखूंच्या कुशल व अकुशल कर्माचे सविस्तर वर्णन करा.

किंवा

२) पालि साहित्याच्या दृष्टीकोनातून अंगुत्तर निकायाचे ऐतिहासिक धार्मिक व तात्वीक माहिती सविस्तर लिहा.

प्र.५ अंगुत्तर निकायातील इणं सुताचील तत्वज्ञानाचा मानवी जीवनावर पडलेला प्रभाव सविस्तर लिहा. १६

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – IV) (नवीन / जुना) (CBCS) परीक्षाः मार्च / एप्रिल – २०२५
पालिवंस साहित्य–महावंस (MA17404)

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५ कमाल गुण : 80
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १६

१) राजाने स्थवीरांना विचारले पृथ्वी कशाने कंपमान झाली?
अ) सोत्तापत्ती ब) बुध्दत्व प्राप्त झाल्याने
क) धम्मस्थापना झाल्याने ड) श्रवण झाल्याने

२) या कलपात सर्वधर्य जाणणारे सर्वांवर दया करणारे कोणते बुध्द झाले.
अ) ककुसंध ब) ककुध
क) पकुध ड) सकुध

३) राज उदयानाच्या आतील बाजूस कोणते विहार होते.
अ) ककुध ब) भूण्डक
क) मुण्डक ड) पुष्करीणी

४) गनत्वा महादेवत्थेरो देसं महिसण्डलं।
सुत्तन्तं देवदूतं तं, ––– जनमज्झगो।
अ) कथेसी ब) सथेसी
क) मथेसी ड) पथेसी

५) सुवण्णभूमिं अगमा ––– तु समये पन।
अ) कस्मिं ब) परिस्मं
क) तस्मिं ड) गस्मिं

६) "इंद इमेहि लध्दं" ति, मनत्वा ––– पलायि सा।
अ) पीता ब) भीता
क) कीता ड) मीता

७) महादयस्सा जिनस्स कुड्ढनं, विहाय पत्तं,––– सुखं पि ते।
अ) कमतं ब) समतं
क) पमतं ड) अमतं

८) स्थवीरांनी राजाला परीक्षा घेण्यासाठी 'राजा या झाडाचे नाव काय'? हे विचारले ते झाड कोणते?

अ) आम्र ब) ताग
क) साग ड) निम

९) स्थवीरांनी महामती राजाला कोणता उपदेश दिला?

अ) चुलहस्थिपदोपम ब) ब्रम्हजालसुत्त
क) धम्मचक्कपवतनसुत्त ड) आम्बटसुत

१०) महावंस ग्रंथ कोणत्या थेरांनी लिहिला?

अ) प्रथम महानाम थेर ब) द्वितीय महानाम थेर
क) तृतीय महानाम थेर ड) चर्तुथ महानाम थेर

११) दीपवंस ग्रंथाच्या आधारे कोणता ग्रंथ लिहिला?

अ) महावंस ब) बुध्दवंस
क) थुपवंस ड) चुलवंस

१२) तेरस्मो परिच्छेदामध्ये किती गाथा आहेत?

अ) २१ ब) ३१
क) ४१ ड) ५१

१३) महावंस ग्रंथामध्ये एकूण किती परिच्छेद आहेत?

अ) ३६ ब) ३७
क) ४६ ड) ४७

१४) कमेन वेदिसगिरिं ––– मातु देविया।

अ) नगरं ब) सगरं
क) पगरं ड) तगरं

१५) अवन्तिरट्ठ ––– पितरा दिन्नमत्तनो.

अ) पुज्जन्तो ब) भुज्जन्तो
क) कुज्जन्तो ड) सुज्जन्तो

१६) संवाद ताय कप्पेसि, –––– गण्हिय तेन सा।

अ) गब्भं ब) सब्भं
क) लब्भं ड) तब्भं

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **१६**

१) महामेघ उदयानाविषयी माहिती लिहा.
२) मुटासीव राजाविषयी माहिती लिहा.
३) संघमित्रा थेरी विषयी माहिती लिहा.

४) मोगलीपुत्ततिस्सा थेरा विषयी माहिती लिहा.
५) लंकाद्विपा विषयी माहिती लिहा.
६) नागराजा व महेंद्र थेरांचा संवाद लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६

१) चेतिय–पब्बतविहार पटिग्गहणवण्णना या विषयी माहिती लिहा.
२) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.

सब्बं तं इध्दिया थेरो, पटिबाहिय भिसनं।
अवोच नागराजं तं, दस्सेन्तो बलमुत्तमं।।
"सदेवको पि चे लोको, आगन्त्वा तासयेय्य मं।
न मे पटिबलो अस्स, जनेतुं भयभेरवं।।
सचे पि त्वं महिं सब्बं, ससमुहं सपब्बतं।
अकिखपित्त्वा महानाग, खिपेय्यासि ममोपरि।।

३) महावंस ग्रंथाचे महत्त्व विशद करा.
४) खालील उताऱ्याचे पालिभाषेत भाषांतर करा.

महान बुध्दिमान महेन्द्रथेरांना वेळेस प्रव्रजित होऊन बारा वर्ष झाले होते. त्यांनी आपल्या गुरूच्या आणि संघाच्या आज्ञेप्रमाणे लंकाद्विपामध्ये श्रध्दा निर्माण करण्यासाठी योग्य वेळीची वाट पाहतांना विचार केला म्हातारा मुटासीव राजा आहे. त्याच्या मुलाला राजा होऊ दे.।

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १६

१) महावंस ग्रंथातील राज्यअभिषेकाच्या वेळी घडलेल्या घटनांचा आढावा लिहा.

किंवा

२) महावंस ग्रंथातील महिन्दा गमनवण्णना या विषयी माहिती लिहा.

प्र.५ पालिवंस साहित्यामध्ये महवंस ग्रंथाची भाषाशैली, विषयवस्तु या विषयी सविस्तर माहिती लिहा. १६

Seat No.	

Set P

एम.ए. (Pali) (सत्र – IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षाः मार्च/एप्रिल – २०२५
विपस्सना अभ्यास (MA17408)

वार, दिनांक : गुरूवार, २२-०५-२०२५ **कमाल गुण : ८०**
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १६

१) विपस्सना काय आहे?
अ) अनापानसति ब) तपश्चर्या
क) विद्या ड) ध्यान

२) चित्ताची एकाग्रता प्राप्त करण्यासाठी कोणत्या आलम्बनाचे महत्त्व अधिक वाटते?
अ) जपमाळ ब) आप कसिन
क) वायु कसिन ड) अनापान सति

३) रंगूनयेथे विपस्सना प्रथम कोण शिकवीत होते?
अ) आचार्य ऊ बा खिन
ब) आचार्य सैय्यातैजी
क) आचार्य सत्यनारायण गोयंका
ड) भदन्तलैडीसयाडो

४) प्रज्ञा म्हणजे काय?
अ) नाव ब) विवेक
क) प्रत्यक्ष ज्ञान ड) विद्या

५) आनापान हा शब्द कोणत्या भाषेतील आहे?
अ) मराठी ब) हिंदी
क) पालि ड) संस्कृत

६) किती प्रकारच्या वेदना सांगितल्या आहेत?
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

७) किती प्रकारे क्षान्ति प्राप्त करता येते?

अ) १० ब) २०

क) ३० ड) ४०

८) पालि भाषेत 'भावना' या शब्दाचा अर्थ काय होतो?

अ) इच्छा ब) कामना

क) विचार ड) मानसिक प्रगती

९) मानसिकशांततेच्या विकासाला काय म्हणतात?

अ) मानसिक प्रगती ब) आंतरिक शांती

क) समता भाव ड) मुदिता भावना

१०) विपस्सना किती प्रकारे करता येते?

अ) दोन ब) तीन

ब) चार ड) पाच

११) कायिक व वाचिक कर्मावर संयम ठेवण्यासाठी कशाचा अभ्यास करणे महत्त्वाचे ठरते?

अ) विपस्सनेचा ब) प्रज्ञेचा

क) शीलाचा ड) समाधीचा

१२) इगतपुरी येथील विपस्सना केंद्राचे नाव काय आहे?

अ) धम्मगिरी ब) धम्माखेत

क) गोल्डेन पगोडा ड) धम्मवाहिनी

१३) अनिच्चावत --- उपादवय धम्मिनो।

अ) संखारा ब) उपज्जीत्वा

क) वूपसमोड ड) सुख

१४) आनापात सति मध्ये 'अना' या शब्दाचा अर्थ काय होतो?

अ) शपथ ब) आणणे

क) श्वास घेणे ड) श्वास सोडणे

१५) भारतातील पहिले विपस्सना केंद्र कोठे आहे?

अ) पुणे ब) मुंबई

क) हैद्राबाद ड) इगतपुरी

१६) 'परस्सना' या शब्दाचा अर्थ काय होतो?

अ) नवीन शोधणे ब) पुसणे

क) स्पर्श करणे ड) पहाणे

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणतेही चार) १६

१) दृष्टाभाव
२) निवरणे
३) वेदनानुपस्सना
४) समाधि
५) प्रज्ञा
६) अनत्त

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६

१) धम्मानुपस्सना म्हणजे काय?
२) संयोजने म्हणजे काय सांगून त्याविषयी माहिती सांगा.
३) विपस्सनेत तटस्थभाव म्हणजे काय?
४) विपस्सनेतसमता भावनेचा अभ्यास कसा करावा?

प्र.४ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणताही एक) १६

१) विपस्सनेचा मूळ सिध्दांत सांगून विपस्सनेचे फायदे सविस्तर विश्लेषण करा.

किंवा

२) भारतात सत्यनारायण गोयंका यांचे विपस्सनेतील योगदान स्पष्ट करा.

प्र.५ शील, समाधि आणि प्रज्ञा यांचे विपस्सनेतील महत्त्व सांगून सविस्तर विश्लेषण करा. १६